

AALBORG UNIVERSITET

Valgfagsbeskrivelser KA 3. semester

Efterår 2026

Studieordning 2025: <https://studieordninger.aau.dk/2026/59/6620>

Valgfag: Supplerende anvendt børne- og unge psykologi	1
Valgfag: Supplerende anvendt arbejds- og organisationspsykologi og klinisk psykologi	12
Valgfag: Supplerende anvendt psykiatri og rehabiliteringspsykologi	22
Valgfag: Supplerende anvendt psykiatri og neuropsykologi	33
Valgfag: Supplerende anvendt neuro- og rehabiliteringspsykologi	43

Valgfag: Supplerende anvendt børne- og unge psykologi

Modultitel dansk: *Supplerende anvendt børne- og unge psykologi*

Modultitel engelsk: *Additional Applied Childhood and Youth Psychology*

ECTS: 10

Placering

KA 3. semester

Modulansvarlig

Anja Hvidtfeldt Stanek

Undervisere

Kristine Jensen de López

Hanne Bruun Søndergaard Knudsen

Noomi Matthiesen

Sarah Kirkegaard Jensen

Anja Hvidtfeldt Stanek

Type og sprog

Valgfag – dansk

Læringsmål

Viden

Den studerende skal gennem modulet opnå viden om

- udvalgte centrale teorier om udfordringer og problemstillinger knyttet til børn, unge og familier
- centrale og aktuelle udrednings- og undersøgelsesmetoder indenfor børne- og ungepsykologien
- og forståelse af sammenhængen med børne- og ungepsykologiens problemstillinger og de relevante almene teorier

Færdigheder

Den studerende skal gennem modulet opnå færdigheder i

- at kunne kritisk vurdere og anvende udvalgte centrale og aktuelle teorier om børne- og ungepsykologien i relation til relevante psykologiske praksisser
- at kunne formidle den forskningsbaserede viden om anvendt børne- og ungepsykologi på reflekteret, nuanceret og diskuterende vis

Kompetencer

Den studerende skal gennem modulet opnå kompetencer til

- selvstændigt at kunne identificere problemstillinger som er relevante for børne- og ungepsykologien
- forholde sig kritisk reflekteret til valg af relevante udrednings- og undersøgelsesmetoder indenfor børne- og ungepsykologien
- at analysere og kritisk reflektere over udfordringer knyttet til fagligt samarbejde indenfor børne- og ungepsykologien

Anbefalede faglige forudsætninger for at deltage i modulet

Det anbefales, at den studerende har bestået 1. og 2. semester af kandidatuddannelsen.

Forudsætninger for deltagelse i modulet

Deltagelse i modulet er forbeholdt kandidatstuderende på Psykologi.

Studerende fra følgende professionsprogrammer er udelukket fra deltagelse grundet fagligt overlap:

- Educational Psychology
- Børnesprogs klinikken

Modulets Indhold

Dette valgmoduls formål er at øge de studerendes viden, færdigheder og kompetencer indenfor den anvendte psykologi, og sikre, at de studerende opnår bred indsigt i centrale og aktuelle anvendte discipliner, teorier og begreber. Modulet supplerer således viden, færdigheder og kompetencer tilegnet på professionsprogrammet (det strukturerede kandidatforløb jf. §17). I forbindelse med modulet udbydes der et kursus der omfatter:

- Udvalgte centrale teorier om anvendt børne- og ungepsykologi
- Udvalgte centrale teorier og praktiske problemstillinger i relation til psykologisk udredning og undersøgelse inden for børne- og ungepsykologi

Eksamen

Skriftlig

Prøven er en stedprøve i form af en bunden skriftlig opgave.

Prøven er individuel.

Prøvetid: 4 timer.

Pensumramme: 500 standardsider obligatorisk litteratur.

Besvarelsen bedømmes af eksaminator. Bedømmelsesform: Bestået/ikke bestået.

Tilladte hjælpemidler: Med visse hjælpemidler:

- De studerendes noter
- Pensum

Bemærk: hjælpemidler skal være i papirformat eller gemt lokalt på computeren (brug af internettet er ikke tilladt).

Der må ikke anvendes generativ AI (fx ChatGPT) i forbindelse med eksamen.

Omfang og forventet arbejdsindsats

Aktivitet	Timer
10 forelæsninger à 2 timer	20
Læsning og forberedelse	246
Eksamen	4

NB: lektioner tælles som timer.

Antal forelæsninger: 10 x 2

Aktivitet	Tidsslot	Titel	Underviser/ Seminarholder
1. Forelæsning	2 x 45 min.	Børn og unges hverdagsliv	Anja Hvidtfeldt Stanek
2. Forelæsning	2 x 45 min.	Pædagogisk psykologiske undersøgelsesmetoder af hverdagsliv	Anja Hvidtfeldt Stanek
3. Forelæsning	2 x 45 min.	Developmental Language Disorder (DLD) og andre sproglige og kommunikative udfordringer hos børn og unge	Kristine Jensen de López
4. Forelæsning	2 x 45 min.	Inddragelse af familien i udredning og intervention I	Kristine Jensen de López
5. forelæsning	2 x 45 min.	Inddragelse af familien i udredning og intervention II	Kristine Jensen de López
6. Forelæsning	2 x 45 min.	Sprog, kommunikation og kognition hos børn med ASD og ADHD	Hanne Bruun Søndergaard Knudsen
7. Forelæsning	2 x 45 min.	Læsevanskeligheder hos børn med DLD og ASD	Hanne Bruun Søndergaard Knudsen
8. Forelæsning	2 x 45 min.	Barnet i institutionen	Sarah Kirkegaard Jensen
9. Forelæsning	2 x 45 min.	Forældresamarbejde	Noomi Matthiesen
10. Forelæsning	2 x 45 min.	Det tværfaglige samarbejde	Anja Hvidtfeldt Stanek

Forelæsninger

1. forelæsning: Børn og unges hverdagsliv
2 timer v/Anja Hvidtfeldt Stanek

I denne introducerende forelæsning skal vi se nærmere på det hverdagsliv som psykologiske indsatser skal ud at virke i, og som vanskelighederne, der kalder på psykologer, viser sig eller opstår i.

Pensum:

- Stanek, A. H. (2020). Forskydning af problematikker: om børns overgang fra børnehave til skole. *Psyke & Logos*, 41(1), 39-57 [18 s.]

I alt 18 s.

2. forelæsning: Pædagogisk psykologiske undersøgelsesmetoder af hverdagsliv
2 timer v/Anja Hvidtfeldt Stanek

I denne forelæsning skal vi se nærmere på hvordan psykologer kan undersøge hverdagslivets vanskeligheder for og med børn og unge.

Pensum:

- Højholt, C., & Kousholt, D. (2014). Participant observation of children's communities: exploring subjective aspects of social practice. *Qualitative Research in Psychology*, 11(3), 316-334. [19 s.]
- Røn Larsen, M., & Højholt, C. (2019). PPR-psykologers arbejde med børns betingelser: Når ordningslængslen skygger for mellemrumsarbejde og corridor-casework. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*, 56(2), 14-32. [18 s.]

I alt 37 s.

3. forelæsning: Developmental Language Disorder (DLD) og andre sproglige og kommunikative udfordringer hos børn og unge
2 timer v/Kristine Jensen de López

I denne forelæsning er fokus på den neuropsykologiske udviklingsbetinget lidelse Developmental Language Disorder (DLD)/udviklingsbetingede sproglige forstyrrelse, der har en prævalens på mindst 7 %. Vi ser på hvad der kendetegner DLD, på nogle af konsekvenserne ved at opvokse med DLD, på de differential diagnostiske opmærksomhedspunkter, der er relateret sig til udredningen af DLD og andre sproglige og kommunikative forstyrrelser blandt andet terapi, der kræver veludviklet sprog.

Pensum:

- Bedem, Dockrell, J.E., van Alphen, P.M. Rooij, M., Samson, A.C., Harjunen, E. L. & Rieffe, C. (2018). Depressive symptoms and emotion regulation strategies in children with and without developmental language disorder: a longitudinal study. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 53(6), 1110-1123. DOI: 10.1111/1460-6984.12423 [14 s.]

- Clegg, J., Hollis, C., Mawhood, L., & Rutter, M. (2005). Developmental language disorders-- a follow-up in later adult life. Cognitive, language, and psychosocial outcomes. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, 46(2), 128–149. doi: 10.1111/j.1469-7610.2004.00342.x [21 s.]
- Hobson, H. M. & Lee, A. (2023). Camouflaging in Developmental Language Disorder: The Views of Speech and Language Pathologists and Parents. *Communication Disorders Quarterly*, 44(4), 247-256. doi/10.1177/1525740122112093 [9 s.]
- Law, J., Charlton, J., & Asmussen, K. (2017). Language As a Child Wellbeing Indicator. *Early Intervention Foundation*. [40 s.]
- Livermore S, Botting J, Botting N. (2026). Caregiver Views of Communication Barriers Within Child and Adolescent Mental Health Services: Children With and Without Speech, Language and Communication Needs (SLCN). *Clinical Child Psychology and Psychiatry*. 0(0). doi:10.1177/13591045261430411 [22 s.]
- McGregor, K. K. (2020). How we fail children with developmental language disorder. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 51(4), 981–992. [12 s.]

I alt 118 s.

4. & 5. forelæsning: Inddragelse af familien i udredning og intervention I & II 2x2 timer v/Kristine Jensen de López

I forelæsningserne 4 og 5 tager vi udgangspunkt i Bronfenbrenners lagmodel, som I kender fra udviklingspsykologi på 3. semester og diskuterer de forskellige roller familien og særlig forældrene spiller i udredning og intervention af børn og unge.

Pensum:

- Allen, J. & Marschall, C. R. (2011). Parent-child interaction therapy (PCIT) in school-aged children with specific language impairment. *International Journal of Language & Communication Disorders*, vol. 46(4) DOI: 10.3109/13682822.2010.517600 [13 s.]
- Curtis, P.R., Kaiser, A.P., Estabrook, R. Roberts, M.Y. (2017). The longitudinal effects of early language intervention on children's problem behaviors. *Child Development* 90(2), 576-592. DOI: 10.1111/cdev.12942 [16 s.]
- Conti-Ramsden, G., & Botting, N. (2008). Emotional health in adolescents with and without a history of specific language impairment (SLI). *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 49(5), 516–525. [10 s.]
- Jensen de López, K., Feilberg, J. Baena, S., Lyons, R., Kelíc,... Rodríguez-Ortiz, I.R. (2021), "So I told him to look for friends!" Facilitating inclusion for children with a language disorder in everyday social settings: cross-cultural qualitative interviews with parents. *Research in Developmental Disabilities* 115, 103963 DOI:10.1016/j.ridd.2021.103963 [16 s.]
- Sylvestre, A., Brisson, J., Lepage, C., Nadeau, L. & Deaudelin, I. (2016). Social participation of children age 8-12 with SLI. *Disability and Rehabilitation*, 38(12), 1146-1156 doi.org/10.3109/09638288.2015.1074730 [11 s.]

- Se gerne følgende podcast:
<https://soundcloud.com/vanderbiltkennedycenter/language-growth-in-young-children-with-disabilities?in=vanderbiltkennedycenter/sets/the-promise-of-discovery>

I alt 66 s.

6. forelæsning: Sprog, kommunikation og kognition hos børn med ASD og ADHD 2 timer v/ Hanne Bruun Søndergaard Knudsen

I denne forelæsning ses nærmere på, hvad der kendetegner sprog, kommunikation og kognition hos børn med ASD og ADHD

Pensum:

- Jepsen, I.B., Brynskov, C. Thomsen, P.H., Rask, C. U. Lambek, R. (2025). The association between attention-deficit/hyperactivity disorder and narrative language: What is the role of executive function? *JCPP Advances*. 2025;e70007. **[12 s.]**
- Jepsen, I. B., Brynskov, C., Thomsen, P. H., Rask, C. U., Jensen de López, K., & Lambek, R. (2024). The Role of Language in the Social and Academic Functioning of Children With ADHD. *Journal of attention disorders*, 28(12), 1542–1554. **[13 s.]**
- Helland, W.A. Helland, T., Heimann, M. (2014). Language Profiles and Mental Health Problems in Children with Specific Language Impairment and Children With ADHD. *Journal of Attention Disorders*, 18(3) 226–235 **[10 s.]**
- Zane, E. R., & Grossman, R. B. (2024). Normal but Different: Autistic Adolescents Who Score Within Normal Ranges on Standardized Language Tests Produce Frequent Linguistic Irregularities in Spontaneous Discourse. *Autism & developmental language impairments*, 9, 23969415241283378. **[15 s.]**

I alt 50 s.

7. forelæsning: Læsevanskeligheder hos børn med ADHD og ASD 2 timer v/ Hanne Bruun Søndergaard Knudsen

I denne forelæsning fokuseres på, hvad der ofte kendetegner vanskeligheder med læsning, når disse optræder hos børn med DLD og ASD.

Pensum:

- Kenyon, S.M.G., Palikara, O. & Lucas, R. M. (2018). Explaining reading comprehension in children with developmental language disorder: The Importance of elaborative inferencing. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 61, 2517–2531 **[14 s.]**

- Ricketts, J (2011). Research Review: Reading comprehension in developmental disorders of language and communication. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 52(11), 1111–1123 [12 s.]
- McIntyre, N., Grimm, R. P., Solari, E., J., Zajic, M. C. & Mundy, P. C. (2020). Growth in narrative retelling and inference abilities and relations with reading comprehension in children and adolescents with autism spectrum disorder. *Autism & Developmental Language Impairments*, First Published Nov. 20. doi:10.1177/2396941520968028 [16 s.]
- Snowling, M. J., Hayiou-Thomas, M. E., Nash, H. M., & Hulme, C. (2020). Dyslexia and Developmental Language Disorder: comorbid disorders with distinct effects on reading comprehension. *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*, 61(6), 672–680. [8 s.]

I alt 50 s.

8. forelæsning: Barnet i institutionen

2 timer v/ Sarah Kirkegaard Jensen

I denne forelæsning zoomer vi ind på forståelser af 'barnet i institutionen': barndommens historie, forståelser af barnet, barnets/børns perspektiv mv. I forelæsningen arbejder vi med og diskuterer hvad forståelsen af 'barnet' og 'barndom' betyder for arbejdet i pædagogisk-psykologisk praksis med PPR som case.

Pensum:

- Burman, E. (2016). *Deconstructing Developmental Psychology* (3rd Edition). London: Routledge. (bogens introduktion 'Introduction: Commitments, resources and methodological frameworks'). [13 s.]
- Gulløv, E. (2019). Kulturanalyse gennem barndomsforskning. *Tidsskrift for Professionsstudier*, 15(29), 94–103. [9 s.]
- Mouritsen, F. (2023). Forord til den danske udgave af Hugh Cunningham. *BUKS - Tidsskrift for Børne- & Ungdomskultur*, 34(60), 4. [4 s.]
- Prout, A. & James, A. (2015). A new paradigm for the sociology of childhood: provenance, promise and problems. In: A. James and A. Prout (Eds.), *Constructing and Reconstructing Childhood. Contemporary Issues in the sociological study of childhood*. New York: Routledge (s. 6-28). [22 s.]

I alt 48 s.

Supplerende litteratur:

- Gulløv, E. (1999). *Betydningsdannelse blandt børn*. Socialpædagogisk Bibliotek. (kap. 2, 'Barndommens tid og tiden i barndommen') (s. 52-95) [43 s.]

9. forelæsning: Forældresamarbejde

2 timer v/ Noomi Matthiesen

Denne forelæsning handler om forældresamarbejde i dagtilbud og skole. Forelæsningen undersøger konkrete mulighedsbetingelser for lærere/pædagoger og for forældre, samt betydningen for børn. Forelæsningen undersøger praksissens inklusions/eksklusions processer med særlig fokus på voksnes bestræbelser på at varetage deres omsorgsansvar i samarbejde med hinanden.

Pensum:

- Andenæs, A. (2011). Chains of care. *Nordic Psychology*, 63(2), 49–67. [18 s.]
- Dannesboe, K., Bach, D., Kjær, B., & Palludan, C. (2018). Parents of the Welfare State: Pedagogues as Parenting Guides. *Social Policy and Society*, 1-14. doi:10.1017/S1474746417000562 [13 s.]
- Højholt, C. & Kousholt, D. (2019) Parental collaboration in relation to children's school lives – advanced regulation or an opportunity for solidarity?, *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 32:8, 1048-1063, DOI: 10.1080/09518398.2019.1635284 [15 s.]

I alt 46 s.

Supplerende:

- Knudsen, H. (2010). Har vi en aftale? Magt og ansvar i mødet mellem folkeskolen og familien. (Kap. 4. S. 61-110). Frederiksberg: Nyt fra Samfundsvidenskabernes. [49 s.]

10. forelæsning: Det tværfaglige samarbejde

2 timer v/ Anja Hvidtfeldt Stanek

I denne afsluttende forelæsning skal vi samle op på det samlede kursusforløb ved en forelæsning om det tværfaglige samarbejde på børne- unge området.

Pensum:

- Martin, E. (2017). Ethnography, History and Philosophy of Experimental Psychology. In: Cahill, K. M., Gustafsson, M., & Wentzer, T. S. (red.) *Finite but Unbounded: New Approaches in Philosophical Anthropology*. De Gruyter. Berlin Studies in Knowledge Research Bind 12 DOI: 10.1515/9783110523812-006 [22 s.]
- Morin, A. (2021). PPR-faglig ekspertise i tidlige tværprofessionelle og tværsektorielle samarbejder og interventioner, *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*. nr. 2-2021, s. 108-118. [10 s.]
- Hvidtfeldt, R., & Stanek, A.H. (2022). *Pædagoger i tværfagligt samarbejde om bekymringsbørn*. BUPL. [54 s.]

I alt 86 s.

Samlet Pensumliste (Antal sider i alt: 501):

- Allen, J. & Marschall, C. R. (2011). Parent-child interaction therapy (PCIT) in school-aged children with specific language impairment. *International Journal of Language & Communication Disorders*, vol. 46(4) DOI: 10.3109/13682822.2010.517600 **[13 s.]**
- Andenæs, A. (2011). Chains of care. *Nordic Psychology*, 63(2), 49–67.
<https://doi.org/10.1027/1901-2276/a000032> **[18 s.]**
- Bedem, Dockrell, J.E., van Alphen, P.M. Rooij, M., Samson, A.C., Harjunen, E. L. & Rieffe, C. (2018). Depressive symptoms and emotion regulation strategies in children with and without developmental language disorder: a longitudinal study. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 53(6), 1110-1123. DOI: 10.1111/1460-6984.12423 **[14 s.]**
- Burman, E. (2016). *Deconstructing Developmental Psychology* (3rd Edition). London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315727127> (bogens introduktion 'Introduction: Commitments, resources and methodological frameworks. **[13 s.]**
- Clegg, J., Hollis, C., Mawhood, L., & Rutter, M. (2005). Developmental language disorders-- a follow-up in later adult life. Cognitive, language and psychosocial outcomes. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, 46(2), 128–149. doi: 10.1111/j.1469-7610.2004.00342.x **[21 s.]**
- Conti-Ramsden, G., & Botting, N. (2008). Emotional health in adolescents with and without a history of specific language impairment (SLI). *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 49(5), 516–525. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01858.x> **[10 s.]**
- Curtis, P.R., Kaiser, A.P., Estabrook, R. Roberts, M.Y. (2017). The longitudinal effects of early language intervention on children's problem behaviors. *Child Development* 90(2), 576-592. DOI: 10.1111/cdev.12942 **[16 s.]**
- Dannesboe, K., Bach, D., Kjær, B., & Palludan, C. (2018). Parents of the Welfare State: Pedagogues as Parenting Guides. *Social Policy and Society*, 1-14.
doi:10.1017/S1474746417000562 **[13 s.]**
- Gulløv, E. (2019). Kulturanalyse gennem barndomsforskning. *Tidsskrift for Professionsstudier*, 15(29), 94–103. <https://doi.org/10.7146/ftp.v15i29.116410> **[9 s.]**
- Livermore S, Botting J, Botting N. (2026). Caregiver Views of Communication Barriers Within Child and Adolescent Mental Health Services: Children With and Without Speech, Language and Communication Needs (SLCN). *Clinical Child Psychology and Psychiatry*. doi:10.1177/13591045261430411 **[22 s.]**
- Helland, W.A. Helland, T., Heimann, M. (2014). Language Profiles and Mental Health Problems in Children with Specific Language Impairment and Children With ADHD. *Journal of Attention Disorders*, 18(3) 226–235 **[10 s.]**

- Hobson, H. M. & Lee, A. (2023). Camouflaging in Developmental Language Disorder: The Views of Speech and Language Pathologists and Parents. *Communication Disorders Quarterly*, 44(4), 247-256. doi/10.1177/15257401221120937 **[9 s.]**
- Højholt, C., & Kousholt, D. (2014). Participant observation of children's communities: exploring subjective aspects of social practice. *Qualitative Research Psychology*, 11(3), 316-334. <https://doi.org/10.1080/14780887.2014.908989> **[19 s.]**
- Højholt, C. & Kousholt, D. (2019) Parental collaboration in relation to children's school lives – advanced regulation or an opportunity for solidarity?, *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 32:8, 1048-1063, DOI: 10.1080/09518398.2019.1635284 **[15 s.]**
- Hvidtfeldt, R., & Stanek, A.H. (2022). Pædagoger i tværfagligt samarbejde om bekymringsbørn. BUPL. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.35493.78566> **[54 s.]**
- Jensen de López, K., Feilberg, J. Baena, S., Lyons, R., Kelic, M.,.....Rodriguez-Ortiz, I.R. (2021), "So I told him to look for friends!" Facilitating inclusion for children with a language disorder in everyday social settings: cross-cultural qualitative interviews with parents. *Research in Developmental Disabilities* 115, 103963 DOI: 10.1016/j.ridd.2021.103963 **[16 s.]**
- Jepsen, I.B., Brynskov, C. Thomsen, P.H., Rask, C. U. Lambek, R. (2025). The association between attention-deficit/hyperactivity disorder and narrative language: What is the role of executive function? *JCPP Advances*.2025;e70007. <https://doi.org/10.1002/jcv2.70007> **[12 s.]**
- Jepsen, I. B., Brynskov, C., Thomsen, P. H., Rask, C. U., Jensen de López, K., & Lambek, R. (2024). The Role of Language in the Social and Academic Functioning of Children With ADHD. *Journal of attention disorders*, 28(12), 1542–1554. <https://doi.org/10.1177/10870547241266419> **[13 s.]**
- Kenyon, S.M.G., Palikara, O. & Lucas, R. M. (2018). Explaining reading comprehension in children with developmental language disorder: The Importance of elaborative inferencing. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 61, 2517–2531 **[14 s.]**
- Law, J., Charlton, J., & Asmussen, K. (2017). Language As a Child Wellbeing Indicator. Early Intervention Foundation. Retrieved from <https://www.eif.org.uk/report/language-as-a-child-wellbeing-indicator> **[40 s.]**
- Martin, E. (2017). Ethnography, History and Philosophy of Experimental Psychology. In: Cahill, K. M., Gustafsson, M., & Wentzer, T. S. (red.) *Finite but Unbounded: New Approaches in Philosophical Anthropology*. De Gruyter. Berlin Studies in Knowledge Research Bind 12 DOI: 10.1515/9783110523812-006 **[22 s.]**
- McGregor, K. K. (2020). How we fail children with developmental language disorder. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 51(4), 981–992. https://doi.org/10.1044/2020_LSHSS-20-00003 **[12 s.]**
- McIntyre, N., Grimm, R. P., Solari, E., J., Zajic, M. C. & Mundy, P. C. (2020). Growth in narrative retelling and inference abilities and relations with reading comprehension in children and adolescents with autism spectrum disorder. *Autism &*

Developmental Language Impairments, First Published Nov.

20. doi:10.1177/2396941520968028 **[16 s.]**

- Morin, A. (2021). PPR-faglig ekspertise i tidlige tværprofessionelle og tværsektorielle samarbejder og interventioner, *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*. nr. 2-2021, s. 108-118. **[10 s.]**
- Mouritsen, F. (2023). Forord til den danske udgave af Hugh Cunningham. *BUKS - Tidsskrift for Børne- & Ungdomskultur*, 34(60), 4. <https://doi.org/10.7146/buks.v34i60.136605> **[4 s.]**
- Prout, A. & James, A. (2015). A new paradigm for the sociology of childhood: provenance, promise and problems. In: A. James and A. Prout (Eds.), *Constructing and Reconstructing Childhood. Contemporary Issues in the sociological study of childhood*. New York: Routledge (s. 6-28). **[22 s.]**
- Ricketts, J (2011). Research Review: Reading comprehension in developmental disorders of language and communication. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 52(11), 1111–1123 **[12 s.]**
- Røn Larsen, M., & Højholt, C. (2019). PPR-psykologers arbejde med børns betingelser: Når ordningslængslen skygger for mellemrumsarbejde og corridor-casework. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*, 56(2), 14-32. **[18 s.]**
- Snowling, M. J., Hayiou-Thomas, M. E., Nash, H. M., & Hulme, C. (2020). Dyslexia and Developmental Language Disorder: comorbid disorders with distinct effects on reading comprehension. *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*, 61(6), 672–680. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13140> **[8 s.]**
- Stanek, A. H. (2020). Forskydning af problematikker: om børns overgang fra børnehave til skole. *Psyke & Logos*, 41(1), 39-57.
<https://tidsskrift.dk/psyke/article/view/121504/168874> **[18 s.]**
- Sylvestre, A., Brisson, J., Lepage, C., Nadeau, L. & Deaudelin, I. (2016). Social participation of children age 8-12 with SLI. *Disability and Rehabilitation*, 38(12), 1146-1156
doi.org/10.3109/09638288.2015.1074730 **[11 s.]**
- Zane, E. R., & Grossman, R. B. (2024). Normal but Different: Autistic Adolescents Who Score Within Normal Ranges on Standardized Language Tests Produce Frequent Linguistic Irregularities in Spontaneous Discourse. *Autism & developmental language impairments*, 9, 23969415241283378. <https://doi.org/10.1177/23969415241283378> **[15 s.]**

Valgfag: Supplerende anvendt arbejds- og organisationspsykologi og klinisk psykologi

Modultitel dansk: *Supplerende anvendt arbejds- og organisationspsykologi og klinisk psykologi*

Modultitel engelsk: *Additional Applied Work- and Organizational Psychology and Clinical Psychology*

ECTS: 10

Placering

KA 3. semester

Modulansvarlig

Thomas Borchmann, borchman@ikk.aau.dk

Gry Kjærdsdam Telléus, gdk@ikk.aau.dk

Undervisere

Thomas Borchmann, borchman@ikk.aau.dk

Bendt Torpegaard, torpe@ikk.aau.dk

Gry Kjærdsdam Telléus, gdk@ikk.aau.dk

Michael Bodin Schürer, mbsch@ikk.aau.dk

Type og sprog

Valgfag – dansk

Læringsmål

Viden

Den studerende skal gennem modulet opnå viden om

- Arbejds- og samfundsrelaterede faktorer af betydning for menneskers psykologiske velbefindende og disse faktoreres mulige sammenhæng med udvikling af psykisk lidelse
- Kliniske udrednings- og behandlingsprincipper og teknikker, samt faktorer der influerer på kvalitet i det terapeutiske arbejde
- og forståelse af sammenhængen med disciplinens psykologiske problemstillinger og de relevante almene teorier

Færdigheder

Den studerende skal gennem modulet opnå færdigheder i

- at kunne vurdere og vælge mellem de centrale og aktuelle teorier om arbejds- og samfundsrelaterede faktorer af betydning for menneskers psykologiske velbefindende og deres mulige bidrag til udvikling af psykisk lidelse
- at kunne vurdere og vælge mellem kliniske udrednings- og behandlingsprincipper og teknikker, og reflektere over faktorer der influerer på kvalitet i det terapeutiske arbejde
- at kunne formidle den forskningsbaserede viden om disciplinen på en reflekteret og diskuterende vis

Kompetencer

Den studerende skal gennem modulet opnå kompetencer til

- selvstændigt at kunne identificere problemstillinger som er relevante for en belysning af arbejds- og samfundsrelaterede faktorer af betydning for menneskers psykologiske velbefindende og deres mulige bidrag til udvikling af psykisk lidelse
- selvstændigt at kunne forholde sig kritisk reflekteret til kliniske udrednings- og behandlingsprincipper og teknikker, samt faktorer der influerer på kvalitet i det terapeutiske arbejde
- at gennemføre fagligt samarbejde indenfor disciplinen.

Anbefalede faglige forudsætninger for at deltage i modulet

Det anbefales, at den studerende har bestået 1. og 2. semester af kandidatuddannelsen.

Forudsætninger for deltagelse i modulet

Deltagelse i modulet er forbeholdt kandidatstuderende på psykologi.

Studerende fra følgende professionsprogrammer er udelukket fra deltagelse grundet fagligt overlap:

- Program for klinisk psykologi (C-PPP)
- Det arbejds- og organisationspsykologiske program.

Modulets indhold

Dette valgmoduls formål er at øge de studerendes viden, færdigheder og kompetencer indenfor de anvendte discipliner, og sikre, at de har bred indsigt i centrale og aktuelle discipliner, teorier og begreber. Modulet supplerer således viden, færdigheder og kompetencer tilegnet på professionsprogrammet (det strukturerede kandidatforløb jf. §17). I forbindelse med modulet udbydes der et kursus der omfatter:

- Centrale aktuelle teorier indenfor anvendt arbejds- og organisationspsykologi og Klinisk psykologi
- Centrale teoretiske problemstillinger i relation til psykologisk udredning og undersøgelse inden for arbejds- og organisationspsykologi og Klinisk psykologi

Eksamen

Skriftlig

Prøven er en stedprøve i form af en bunden skriftlig opgave.

Prøven er individuel.

Prøvetid: 4 timer.

Pensumramme: 500 standardsider obligatorisk litteratur.

Besvarelsen bedømmes af eksaminator. Bedømmelsesform: Bestået/ikke bestået.

Tilladte hjælpemidler: Med visse hjælpemidler:

- De studerendes noter
- Pensum

Bemærk: hjælpemidler skal være i papirformat eller gemt lokalt på computeren (brug af internettet er ikke tilladt). Der må ikke anvendes generativ AI (fx ChatGPT) i forbindelse med eksamen.

Omfang og forventet arbejdsindsats

Aktivitet	Timer
10 forelæsninger à 2 timer	20
Læsning og forberedelse	246
Eksamen	4

NB: lektioner tælles som timer.

Antal forelæsninger: 10 x 2

Aktivitet	Tidsslot	Titel	Underviser/ Seminarholder
1. Forelæsning	2 x 45 min.	Arbejds miljøpsykologi: traditionens meritter og udfordringer	Thomas Borchmann og Bendt Torpegaard
2. Forelæsning	2 x 45 min.	Arbejdspladsrelaterede trusler mod mentalt helbred I: usikkerhed, arbejdsintensivering og automatisering	Thomas Borchmann og Bendt Torpegaard
3. Forelæsning	2 x 45 min.	Arbejdspladsrelaterede trusler mod mentalt helbred II: Svækkede kollektiver, individualisering og øget ulighed	Thomas Borchmann og Bendt Torpegaard
4. Forelæsning	2 x 45 min.	Arbejdspladsen som arena for værdighedsangreb og forsøg på værdigheds-opretholdelse	Thomas Borchmann og Bendt Torpegaard

5. forelæsning	2 x 45 min.	Det terapeutiske arbejde med arbejdsfremkaldt smerte og lidelse	Thomas Borchmann og Bendt Torpegaard
6. Forelæsning	2 x 45 min.	Introduktion til klinisk psykologi: Udredning og diagnostik	Gry Kjærdsdam Telléus
7. Forelæsning	2 x 45 min.	Det non-verbale kliniske indtryk	Gry Kjærdsdam Telléus
8. Forelæsning	2 x 45 min.	Behandling	Michael Bodin Schürer
9. Forelæsning	2 x 45 min.	Behandling	Michael Bodin Schürer
10. Forelæsning	2 x 45 min.	Klinisk praksis: Afrapportering af psykologisk undersøgelse, til journal og status	Gry Kjærdsdam Telléus

Forelæsninger

1. Arbejdsmiljøpsykologi: traditionens meritter og udfordringer

2 timer v/ Thomas Borchmann & Bendt Torpegård Pedersen

På forelæsningen introduceres til arbejdsmiljøpsykologi med særlig vægt på traditionens meritter og udfordringer

Forelæsningens pensum:

- Houdmont, J. & Leka, J. (2010). An Introduction to Occupational Health Psychology. I: Occupational Health Psychology. Leka & Houdmont (Eds.). Wiley-Blackwell **[30 s.]**
- Kubicek, B. Matea Paškvan, Johanna Bunner (2017). The Bright and DarkSides of Job Autonomy i bogen Job Demands in a Changing World of Work. s. 45-63. **[18 s.]**
- Allvin, M. & Aronsson, G. (2003). The Future of Work Environment Reforms Does the concept of Work Environment Apply within the New Economy? **[13 s.]**

I alt 61 s.

2. Arbejdspladsrelaterede trusler mod mentalt helbred I: usikkerhed, arbejdsintensivering og automatisering

2 timer v/ Thomas Borchmann & Bendt Torpegård Pedersen

På forelæsningen introduceres til nogle af de mulige trusler, der kan ses i forhold til mentalt helbred i en arbejdsmæssig kontekst, herunder usikkerhed, arbejdsintensivering og automatisering

Forelæsningens pensum:

- Kalleberg, Arne L. 2009. "Precarious Work, Insecure Workers: Employment Relations in Transition." *American Sociological Review* 74:1–22. **[20 s.]**
- Kremer, M, Went, R & G. Engbertsen (2021) *Better Work – The Impact of Automation, Flexibilization and Intensification of Work*. Kap. Introduction (s. 1- 21. Og kap. 8 s. 163 - 179) **[37 s.]**

I alt 57 s.

3. Arbejdspladsrelaterede trusler mod mentalt helbred II: Svækkede kollektiver, individualisering og øget ulighed

2 timer v/ Thomas Borchmann & Bendt Torpegård Pedersen

Forelæsningens pensum:

På forelæsningen introduceres til nogle af de mulige trusler, der kan ses i forhold til mentalt helbred i en arbejdsmæssig kontekst, herunder svækkede kollektiver, individualisering og ulighed

- Lysgaard, S. (1985). *Arbejderkollektivet*. Kap. 7. Universitetsforlaget. **[22 s.]**
- Karlsson, Skorstad og Axelsson (2015) *On the Track of the Worker Collectivity: Its Various Adventures Over the Past 60 Years*. *SAGE Open* April-June 2015: 1–13. **[12 s.]**
- Wilkinson, R. & Kate Pickett. 2019. *The Inner Level: How More Equal Societies Reduce Stress, Restore Sanity and Improve Everyone's Well-being*. s. 31 - 48 **[17 s.]**

I alt 51 s.

4. Arbejdspladsen som arena for værdighedsangreb og forsøg på værdighedsopretholdelse

2 timer v/ Thomas Borchmann & Bendt Torpegård Pedersen

På forelæsningen ses nærmere på værdighedsbegrebet og værdighed i arbejde.

Forelæsningens pensum:

- Hodson, R (2003) *Dignity at work*. Kap. 1 Four faces of working with dignity. Cambridge University Press **[17 s.]**
- Crowley, M (2012) *Control and Dignity in Professional, Manual and Service-Sector Employment* *Organization Studies* 33(10) 1383–1406. **[20 s.]**

I alt 37 s.

5. Det terapeutiske arbejde med arbejdsfremkaldt smerte og lidelse

2 timer v/ Thomas Borchmann & Bendt Torpegård Pedersen

På forelæsningen ses nærmere på det terapeutiske arbejde med arbejdsfremkaldt smerte og lidelse

Forelæsningens pensum:

- Dejours, C. (2015) Madness and work: from aetiological analysis to theoretical contradictions (a case of status asthmaticus) i Dejours, C. (ed.) PSYCHOPATHOLOGY OF WORK - Clinical Observation [**s. 20**]
- Parisa Dashtipour, Marianna Fotaki, Bénédicte Vidaillet.(2019) The Dark Side of Work in Organisations -The Lived Experience of Suffering at Work I Business Ethics and Care in Organizations. Routhledge [**16 s.**]
- Kinderman, P (2019) Events and Consequences. Kap. 2 i A Manifesto for Mental Health – why we need a revolution in Mental Health Care. [**22 s.**]

I alt 58 s.

6. Introduktion til klinisk psykologi: Udredning og diagnostik

2 timer v/ Gry Kjærdsdam Telléus

Denne undervisningsgang introducerer til det kliniske område og præsenterer forskellige forhold, som skal medtænkes i diagnosticeringen af psykiske lidelser. Der gives en overordnet introduktion til udredning, diagnostisk, problematikker omkring differentialdiagnoser og komorbiditet. Der vil endvidere blive introduceret til selvmordsrisikovurdering.

Forelæsningens pensum:

- Plana-Ripoll O, Pedersen CB, Holtz Y, et al. Exploring Comorbidity Within Mental Disorders Among a Danish National Population. *JAMA Psychiatry*. 2019;76(3):259–270. doi:10.1001/jamapsychiatry.2018.3658 [**11 s.**]
- Runeson, B., Odeberg, J., Pettersson, A., Edbom, T., Jildevik Adamsson, I., & Waern, M. (2017). Instruments for the assessment of suicide risk: a systematic review evaluating the certainty of the evidence. *PLoS One*, 12(7), e0180292. [**13 s.**]
- Videbech, P., Kjølbye, M., Sørensen, T., og Vestergaard, P. (2023). Psykiatri – en lærebog om voksnes psykiske sygdom, Fagl's forlag. 7. udgave. Kapitel 14 og 15 (s. 361) samt (s. 371) [**28 s.**].

Supplerende læsning:

- <https://kognitioner.dk/wp-content/uploads/2018/11/complete-pse.pdf>
- World Health Organization, 2018: <https://icd.who.int/browse11/l-m/en> (hele bogen)

I alt 52 s.

7. Det non-verbale kliniske indtryk

2 timer v/ Gry Kjærdsdam Telléus

Forelæsningen giver en introduktion til det kliniske indtryk der spiller en væsentlig rolle i klinisk praksis. Det kliniske indtryk er i høj grad erfaringsbaseret og bygger således på såvel verbale som nonverbale informationer man som kliniker observerer under interaktionen med en patient. Således spiller det kliniske indtryk en central rolle i klinikken – herunder som et element i den diagnostiske proces. Denne forelæsning og workshop vil gennemgå en række af de grundlæggende kliniske informationer, som man som psykolog indsamler under udredning og behandling af en patient (der vil indgå videomateriale i forelæsningen).

Forelæsningens pensum:

- Videbech, P., Kjølbye, M., Sørensen, T., og Vestergaard, P. (2023). Psykiatri – en lærebog om voksne psykiske sygdom, Fagl's forlag. 7. udgave. Kapitel 1 (s. 11 – 30) [19 s.]

I alt 19 s.

8. Behandling

2 timer v/ Michael Bodin Schürer

Denne undervisningsgang introducerer centrale principper i behandling af psykiatriske lidelser med særligt fokus på veteranområdet. Der vil blive arbejdet med eksempler fra praksis, herunder problematikker relateret til traumer, PTSD og tilpasningsvanskeligheder efter udsendelse.

Forelæsningens pensum:

- Sharpless BA, Barber JP. A Clinician's Guide to PTSD Treatments for Returning Veterans. Prof Psychol Res Pr. 2011 Feb 1;42(1):8-15. doi: 10.1037/a0022351. PMID: 21475611; PMCID: PMC3070301. [9 s.]
- Melkevik, O., Nielsen, A. B. S., Friis, K., Lund, C., Schmidt, B. W., & Folke, S. (2025). Validation of a clinician-administered diagnostic measure of ICD-11 PTSD and complex PTSD: the International Trauma Interview in a clinical sample of military veterans. European Journal of Psychotraumatology, 16(1). [9 s.]

I alt 18 s.

9. Behandling

2 timer v/ Michael Bodin Schürer

Denne undervisningsgang omhandler behandling af psykiatriske lidelser med fokus på stressrelaterede tilstande. Der vil blive præsenteret kliniske eksempler på blandt andet

belastningsreaktioner, udbændthed og stressrelateret mistvivl samt relevante behandlingsmæssige tilgange.

Forelæsningsens pensum:

- Marija Spanovic Kelber, Maria A. Morgan, Erin H. Beech, Derek J. Smolenski, Dawn Bellanti, Lindsay Galloway, Suman Ojha, Jean Lin Otto, Abigail L. Garvey Wilson, Nigel Bush, Bradley E. Belsher, Systematic review and meta-analysis of predictors of adjustment disorders in adults, *Journal of Affective Disorders*, 2022, s. 43-58 **[12 s.]**
- Carta MG, Balestrieri M, Murru A, Hardoy MC. Adjustment Disorder: epidemiology, diagnosis and treatment. *Clin Pract Epidemiol Ment Health*. 2009 Jun 26;5:15. doi: 10.1186/1745-0179-5-15. PMID: 19558652; PMCID: PMC2710332. **[13. S]**
- Videbech, P., Kjølbye, M., Sørensen, T., og Vestergaard, P. (2023). *Psykiatri – en lærebog om voksne psykiske sygdom*, Fadl's forlag. 7. udgave. Kapitel 12 (s. 11 – 30) **[38 s.]**

Supplerende læsning:

- <https://www.sst.dk/media/r5th0kl3/stress-unge-og-personer-uden-for-arbejdsmarkedet.pdf>
- <https://www.sundhed.dk/sundhedsfaglig/laegehaandbogen/arbejdsmedicin/arbejdsrelaterede-sygdomme/stress-tilpasningsreaktion-arbejdsrelateret>

I alt: 63 s.

10. Klinisk praksis: Afrapportering af psykologisk undersøgelse, til journal og status
2 timer v/ Gry Kjærdsdam Telléus

Denne undervisningsgang omhandler afrapportering i psykologers kliniske virke – herunder til journal, status til samarbejdspartnere og psykologisk undersøgelse

Forelæsningsens pensum:

- Videbech, P., Kjølbye, M., Sørensen, T., og Vestergaard, P. (2023). *Psykiatri – en lærebog om voksne psykiske sygdom*, Fadl's forlag. 7. udgave. Kapitel 2 (s. 33) **[12 s.]**

Supplerende litteratur:

- <https://stps.dk/sundhedsfaglig/ansvar-og-retningslinjer/sundhedsfaglig-vejledning/journalfoering/journalfoering-for-psykologer>
- <https://psykoterapeutforeningen.dk/raadgivning-og-karriere/lovgivning/journalfoering>

I alt 12 s.

Samlet litteratur:

- Allvin, M. & Aronsson, G. (2003). The Future of Work Environment Reforms Does the concept of Work Environment Apply within the New Economy? **[13 s.]**
- Crowley, M (2012) Control and Dignity in Professional, Manual and Service-Sector Employment Organization Studies 33(10) 1383–1406. **[20 s.]**
- Parisa Dashtipour, Marianna Fotaki, Bénédicte Vidaillet.(2019) The Dark Side of Work in Organisations -The Lived Experience of Suffering at Work I Business Ethics and Care in Organizations. Routhledge **[16 s.]**
- Dejours, C. (2015) Madness and work: from aetiological analysis to theoretical contradictions (a case of status asthmaticus) i Dejours, C. (ed.) PSYCHOPATHOLOGY OF WORK - Clinical Observation **[20 s.]**
- Hodson, R (2003) Dignity at work. Kap. 1 Four faces of working with dignity. Cambridge University Press **[17 s.]**
- Houdmont, J. & Leka, J. (2010). An Introduction to Occupational Health Psychology. I: Occupational Health Psychology. Leka & Houdmont (Eds.). Wiley-Blackwell **[30 s.]**
- Kalleberg, Arne L. 2009. "Precarious Work, Insecure Workers: Employment Relations in Transition." American Sociological Review 74:1–22. **[20 s.]**
- Karlsson, Skorstad og Axelsson (2015) On the Track of the Worker Collectivity: Its Various Adventures Over the Past 60 Years. SAGE Open April-June 2015: 1–13. **[12 s.]**
- Kinderman, P (2019) Events and Consequences. Kap. 2 i A Manifesto for Mental Health – why we need a revolution in Mental Health Care. s. 27 –47) Palgrave Macmillan **[22 s.]**
- Kremer, M, Went, R & G. Engbertsen (2021) Better Work – The Impact of Automation, Flexibilization and Intensification of Work. Kap. Introduction (s. 1- 21. Og kap. 8 s. 163 - 179) **[37 s.]**
- Kubicek, B. Matea Paškván, Johanna Bunner (2017). The Bright and Dark Sides of Job Autonomy i bogen Job Demands in a Changing World of Work. pp 45-63. **[18 s.]**
- Lysgaard, S. (1985). Arbeiderkollektivet. Kap. 7. Universitetsforlaget. **[22 s.]**
- Marija Spanovic Kelber, Maria A. Morgan, Erin H. Beech, Derek J. Smolenski, Dawn Bellanti, Lindsay Galloway, Suman Ojha, Jean Lin Otto, Abigail L. Garvey Wilson, Nigel Bush, Bradley E. Belsher, Systematic review and meta-analysis of predictors of adjustment disorders in adults, Journal of Affective Disorders, 2022, s. 43-58, <https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.02.038>. **[12 s.]**
- Melkevik, O., Nielsen, A. B. S., Friis, K., Lund, C., Schmidt, B. W., & Folke, S. (2025). Validation of a clinician-administered diagnostic measure of ICD-11 PTSD and complex PTSD: the International Trauma Interview in a clinical sample of military veterans. European Journal of Psychotraumatology, 16(1). <https://doi.org/10.1080/20008066.2025.2465217> **[9 s.]**
- Runeson, B., Odeberg, J., Pettersson, A., Edbom, T., Jildevik Adamsson, I., & Waern, M. (2017). Instruments for the assessment of suicide risk: a systematic review evaluating the certainty of the evidence. PLoS One, 12(7), e0180292. **[13 s.]**

Videbech, P., Kjølbye, M., Sørensen, T., og Vestergaard, P. (2023). Psykiatri – en lærebog om voksnes psykiske sygdom, Fagl's forlag. 7. udgave. Kapitel 1 og 2 (s. 11 – 45), kapitel 12, 14 og 15 (s. 285 – 323) samt (s. 361 – 389). **[97 s.]**

Wilkinson, R. & Kate Pickett. 2019. The Inner Level: How More Equal Societies Reduce Stress, Restore Sanity and Improve Everyone's Well-being. s. 31 - 48 **[17 s.]**. 2019.

I alt 452 sider

Valgfag: Supplerende anvendt psykiatri og rehabiliteringspsykologi

Modultitel dansk: *Supplerende anvendt psykiatri og rehabiliteringspsykologi*

Modultitel engelsk: *Additional Applied Psychiatry and Rehabilitationpsychology*

ECTS: 10

Placering

KA 3. semester

Modulansvarlig

Gry Kjærdsdam Telléus, gdk@ikk.aau.dk

Chalotte Glintborg, cgl@ikk.aau.dk

Undervisere

Gry Kjærdsdam Telléus, gdk@ikk.aau.dk

Michael Bodin Schürer, mbsch@ikk.aau.dk

Chalotte Glintborg, cgl@ikk.aau.dk

Cecilie Marie Schmidt Thøgersen, ceciliemst@ikk.aau.dk

Tia Hansen, tia@ikk.aau.dk

Type og sprog

Valgfag – dansk

Læringsmål

Viden

Den studerende skal gennem modulet opnå viden om:

- Udvalgte centrale teorier om udfordringer og problemstillinger knyttet til psykiatrisk lidelse
- Centrale problemstillinger indenfor udredning, diagnostik og intervention i psykiatrien
- Viden om rehabilitering – herunder udfordringer og problemstillinger i sektorovergange i relation til at lave et sammenhængende forløb for patienter/klienter
- Forståelse for sammenhængen i patientforløb for psykiatiske patienter og mellem sekundær og primærsektoren.

Færdigheder

Den studerende skal gennem modulet opnå færdigheder i:

- Kritisk at kunne vurdere og anvende udvalgte centrale teorier om psykiatri i relation til relevante psykologiske praksisser
- Kritisk at kunne vurdere og anvende udvalgte centrale teorier om rehabilitering og rehabiliteringspsykologi i relation til relevant psykologiske praksisser i kommunalt regi (socialpsykiatri og neurorehabilitering)
- At formidle den forskningsbaserede viden om anvendt psykiatri og rehabilitering og rehabiliteringspsykologi på en reflekteret, nuanceret og diskuterende måde.

Kompetencer

Den studerende skal gennem modulet opnå kompetencer til:

- At kunne identificere problemstillinger som er relevante for psykiatri og rehabilitering på en selvstændig måde
- At kunne forholde sig kritisk og reflekteret til valg af relevante metoder til udredning, diagnosticering og intervention indenfor sekundærsektoren
- At kunne forholde sig kritisk og reflektere over udfordringer i forhold til rehabilitering og til det faglige samarbejde indenfor sekundærsektoren.

Anbefalede faglige forudsætninger for at deltage i modulet

Det anbefales, at den studerende har bestået 1. og 2. semester af kandidatuddannelsen.

Forudsætninger for deltagelse i modulet

Deltagelse i modulet er forbeholdt kandidatstuderende på psykologi.

Studerende fra følgende professionsprogrammer er udelukket fra deltagelse grundet fagligt overlap:

Program for klinisk psykologi (C-PPP)

Klinik for Handicap og Rehabiliteringspsykologi

Modulets indhold

Dette valgmoduls formål er at øge de studerendes viden, færdigheder og kompetencer indenfor den anvendte psykologi, og sikre, at de studerende opnår bred indsigt i centrale og aktuelle anvendte discipliner, teorier og begreber. Modulet supplerer således viden, færdigheder og kompetencer tilegnet på professionsprogrammet (det strukturerede kandidatforløb jf. §17). I forbindelse med modulet udbydes der et kursus der omfatter: Udvalgte centrale teorier om anvendt psykiatri - herunder udredning, diagnostik og intervention i sekundærsektoren.

Udvalgte centrale teorier og praktiske problemstillinger og psykologiske interventionsmuligheder i relation til rehabilitering i primærsektoren (efter endt hospitalsophold).

Eksamen

Skriftlig

Prøven er en stedprøve i form af en bunden skriftlig opgave.

Prøven er individuel.

Prøvetid: 4 timer.

Pensumramme: 500 standardsider obligatorisk litteratur.

Besvarelsen bedømmes af eksaminator. Bedømmelsesform: Bestået/ikke bestået.

Tilladte hjælpemidler: Med visse hjælpemidler:

- De studerendes noter
- Pensum

Bemærk: hjælpemidler skal være i papirformat eller gemt lokalt på computeren (brug af internettet er ikke tilladt). Der må ikke anvendes generativ AI (fx ChatGPT) i forbindelse med eksamen.

Omfang og forventet arbejdsindsats

Aktivitet	Timer
10 forelæsninger à 2 timer	20
Læsning og forberedelse	246
Eksamen	4

NB: lektioner tælles som timer.

Antal forelæsninger: 10 x 2

Aktivitet	Tidsslot	Titel	Underviser/ Seminarholder
1. Forelæsning	2 x 45 min.	Introduktion til psykiatri: Udredning og diagnostik	Gry Kjærdsdam Telléus
2. Forelæsning	2 x 45 min.	Det non-verbale kliniske indtryk	Gry Kjærdsdam Telléus
3. Forelæsning	2 x 45 min.	Behandling	Michael Bodin Schürer
4. Forelæsning	2 x 45 min.	Behandling	Michael Bodin Schürer
5. forelæsning	2 x 45 min.	Klinisk praksis: Afrapportering af psykologisk undersøgelse, til journal og status	Gry Kjærdsdam Telléus

6. Forelæsning	2 x 45 min.	Introduktion til rehabiliteringspsykologi – herunder recovery-orienteret rehabilitering	Charlotte Glintborg
7. Forelæsning	2 x 45 min.	Power Threat Meaning Framework	Cecilie M.S. Thøgersen
8. Forelæsning	2 x 45 min.	Kognitiv adfærdsterapi i en rehabiliteringskontekst (socialpsykiatri) eksempel på dialektisk adfærdsterapi i en kommunal kontekst	Charlotte Glintborg
9. Forelæsning	2 x 45 min.	En narrativ tilgang til identitetspåvirkning ved psykisk lidelse	Charlotte Glintborg
10. Forelæsning	2 x 45 min.	Dyr som sundhedsfremmende i rehabilitering	Tia Hansen

Forelæsinger

1. Introduktion til psykiatri: Udredning og diagnostik

2 timer v/ Gry Kjærdsdam Telléus

Denne undervisningsgang introducerer til det kliniske område og præsenterer forskellige forhold, som skal medtænkes i diagnosticeringen af psykiske lidelser. Der gives en overordnet introduktion til udredning, diagnostisk, problematikker omkring differentialdiagnoser og komorbiditet

Forelæsningens pensum:

- Plana-Ripoll O, Pedersen CB, Holtz Y, et al. Exploring Comorbidity Within Mental Disorders Among a Danish National Population. JAMA Psychiatry. 2019;76(3):259–270. doi:10.1001/jamapsychiatry.2018.3658 **[11 s.]**
- WHO SCAN Advisory Committee. (2005). Present State Examination: Short version for clinical use [Kort version til klinisk brug] (A. Bertelsen, Overs.). WHO Collaborating Centre for Training and Research in Mental Health, Psykiatrisk Hospital i Århus **[hele bogen modsvarer 90 s.]**

Supplerende læsning:

- <https://kognitioner.dk/wp-content/uploads/2018/11/complete-pse.pdf>
- World Health Organization, 2018: <https://icd.who.int/browse11/l-m/en> hele bogen

I alt 101 s.

2. Det non-verbale kliniske indtryk

2 timer v/ Gry Kjærdsdam Telléus

Forelæsningen giver en introduktion til det kliniske indtryk der spiller en væsentlig rolle i klinisk praksis. Det kliniske indtryk er i høj grad erfaringsbaseret og bygger således på såvel

verbale som nonverbale informationer man som kliniker observerer under interaktionen med en patient. Således spiller det kliniske indtryk en central rolle i klinikken – herunder som et element i den diagnostiske proces. Denne forelæsning og workshop vil gennemgå en række af de grundlæggende kliniske informationer, som man som psykolog indsamler under udredning og behandling af en patient (der vil indgå videomateriale i forelæsningen).

Forelæsningens pensum:

- Videbech, P., Kjølbye, M., Sørensen, T., og Vestergaard, P. (2018). Psykiatri – en lærebog om voksnes psykiske sygdom, Fagl's forlag. 6. udgave. Kapitel 1 og 2 (s. 15 – 45), kapitel 12, 13 og 14 (s. 229 – 292) samt (s. 297 – 304). **[103 s.]**

I alt 103 s.

3. Behandling

2 timer v/ Michael Bodin Schürer

Denne undervisningsgang introducerer centrale principper i behandling af psykiatriske lidelser med særligt fokus på veteranområdet. Der vil blive arbejdet med eksempler fra praksis, herunder problematikker relateret til traumer, PTSD og tilpasningsvanskeligheder efter udsendelse.

Forelæsningens pensum:

- Sharpless BA, Barber JP. A Clinician's Guide to PTSD Treatments for Returning Veterans. Prof Psychol Res Pr. 2011 Feb 1;42(1):8-15. doi: 10.1037/a0022351. PMID: 21475611; PMCID: PMC3070301. **[9 s.]**
- Melkevik, O., Nielsen, A. B. S., Friis, K., Lund, C., Schmidt, B. W., & Folke, S. (2025). Validation of a clinician-administered diagnostic measure of ICD-11 PTSD and complex PTSD: the International Trauma Interview in a clinical sample of military veterans. European Journal of Psychotraumatology, 16(1). **[9 s.]**

I alt 18 s.

4. Behandling

2 timer v/ Michael Bodin Schürer

Denne undervisningsgang omhandler behandling af psykiatriske lidelser med fokus på stressrelaterede tilstande. Der vil blive præsenteret kliniske eksempler på blandt andet belastningsreaktioner, udbændthed og stressrelateret mistvivl samt relevante behandlingsmæssige tilgange.

- Marija Spanovic Kelber, Maria A. Morgan, Erin H. Beech, Derek J. Smolenski, Dawn Bellanti, Lindsay Galloway, Suman Ojha, Jean Lin Otto, Abigail L. Garvey Wilson, Nigel Bush, Bradley E. Belsher, Systematic review and meta-analysis of predictors of adjustment disorders in adults, Journal of Affective Disorders, 2022, s. 43-58 **[12 s.]**

- Carta MG, Balestrieri M, Murru A, Hardoy MC. Adjustment Disorder: epidemiology, diagnosis and treatment. Clin Pract Epidemiol Ment Health. 2009 Jun 26;5:15. doi: 10.1186/1745-0179-5-15. PMID: 19558652; PMCID: PMC2710332. **[13 s.]**

Supplerende læsning:

- <https://www.sundhed.dk/sundhedsfaglig/lægehaandbogen/arbejdsmedicin/arbejdsrelaterede-sygdomme/stress-tilpasningsreaktion-arbejdsrelateret/>
- <https://www.sst.dk/media/r5th0kl3/stress-unge-og-personer-uden-for-arbejdsmarkedet.pdf>

I alt: 25 s.

5. Klinisk praksis: Afrapportering af psykologisk undersøgelse, til journal og status 2 timer v/ Gry Kjærdsdam Telléus

Denne undervisningsgang omhandler afrapportering i psykologers kliniske virke – herunder til journal, status til samarbejdspartnere og psykologisk undersøgelse

Forelæsningsens pensum:

- Videbech, P., Kjølbye, M., Sørensen, T., og Vestergaard, P. (2023). Psykiatri – en lærebog om voksne psykiske sygdom, Fagl's forlag. 7. udgave. Kapitel 2 (s. 33) **[10 s.]**

Supplerende litteratur:

- <https://stps.dk/sundhedsfaglig/ansvar-og-retningslinjer/sundhedsfaglig-vejledning/journalfoering/journalfoering-for-psykologer>
- <https://psykoterapeutforeningen.dk/raadgivning-og-karriere/lovgivning/journalfoering>

I alt 10 s.

6. Introduktion til rehabiliteringspsykologi – herunder recovery-orienteret rehabilitering

2 timer v/ Chalotte Glintborg

Rehabiliteringspsykologi beskæftiger sig med de psykiske og emotionelle aspekter som reaktion på livet med sygdom. Det omfatter en række psykologiske metoder og interventioner, der kan hjælpe med at håndtere følelser som angst, depression eller frustration, som ofte opstår i forbindelse med rehabilitering. Derudover kan det også omfatte støtte til at tilpasse sig nye livsomstændigheder, såsom at vende tilbage til arbejde, opretholde sociale relationer eller lære at overkomme den emotionelle barriere, der kan være i at skulle bruge hjælpemidler.

Forelæsningsen giver en introduktion til hvad rehabiliteringspsykologien er og dens snitflader til hhv. neuropsykologien og sundhedspsykologi.

Pensum (I alt 32 sider):

- Glintborg, C. (2018). Introduktion til rehabiliteringspsykologi. In C. Glintborg (Ed.), Rehabiliteringspsykologi – en introduktion i teori og praksis. Aarhus Universitetsforlag. [5 s.]
- Engel, G. L. (1977). The need for a new medical model: A challenge for biomedicine. *Science*, 196 (4286), 129-136 [7 s.]
- Bacha, K. Hanley, T. Winter, L.A. (2019). 'Like a human being, I was an equal, I wasn't just a patient': Service users' perspectives on their experiences of relationships with staff in mental health services. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, Early view Online Version of Record before inclusion in an issue. [20 s.]

Supplerende læsning:

- Turner, B.J., Fleming, J.M., Ownsworth, T.M., & Cornwell, P. L. (2008). The transition from hospital to home for individuals with acquired brain injury: A literature review and research recommendations. *Disability and Rehabilitation*, 30(16), 1153-1176. [24 s.]

I alt 32 s.

7. Power Threat Meaning Framework

2 timer v/Cecilie Marie Schmidt Thøgersen

PTMF er en alternativ forståelsesramme til den gældende biomedicinske forståelse af psykisk lidelse. Målet er at give en holistisk ramme for at identificere mønstre i oprindelsen, oplevelserne og udtrykkene af følelsesmæssigt ubehag og problematisk adfærd. Denne forelæsning giver en introduktion til The Power Threat Meaning Framework som et bud på et alternativ til diagnostiske og biomedicinske sygdomsmodeller til forståelse af psykiske lidelser.

Forelæsningens pensum:

- Johnstone, L., & Boyle, M. (2018). The Power Threat Meaning Framework: An Alternative Nondiagnostic Conceptual System. *Journal of Humanistic Psychology*. [18 s.]
- Read, J. & Harper, D. J. (2020): The Power Threat Meaning Framework: Addressing Adversity, Challenging Prejudice and Stigma, and Transforming Services, *Journal of Constructivist Psychology*, DOI: 10.1080/10720537.2020.1773356 [15 s.]
- Gallagher, O., Regan, E. E., & O'Reilly, G. (2024). The power threat meaning framework 5 years on – A scoping review of the emergent empirical literature. *The British Journal of Psychology*, 115(3), 555–576. [21 s.]

I alt 54 s.

8. Dialektisk adfærdsterapi i en rehabiliteringskontekst (socialpsykiatri)

2 timer v/ Chalotte Glintborg

Dialektiske adfærdsterapi (*Dialectical Behavior Therapy, DBT*) er en struktureret, evidensbaseret behandlingsmetode udviklet af den amerikanske psykologiprofessor Marsha M. Linehan i starten af 90'erne. DAT udgør en del af såkaldt 3. generation kognitiv terapi, ligesom bl.a. Acceptance and Commitment Therapy (ACT), medfølelsesfokuseret terapi (CFT) og mindfulness-baseret kognitiv terapi (MBCT). DAT er oprindeligt udviklet til personer med en personlighedsforstyrrelse. Mere specifikt selvmordsadfærd og selvdestruktiv adfærd i forbindelse med emotionelt ustabil personlighedsstruktur, borderline type (EUP). DAT er opbygget omkring 4 spor i behandlingen. De omfatter ugentlig gruppebaseret færdighedstræning, hvor undervisningen forestås af to færdighedstrænere, ugentlig individuel terapi ved en DAT-terapeut målrettet motivationsproblemer, telefonkonsultation imellem sessionerne samt ugentlig teamkonsultation for DAT-terapeut og færdighedstrænere.

DAT baseret rehabilitering bygger på de samme principper og metoder, som i klassisk dialektisk adfærdsterapi, men tilpasset en kommunal socialpsykiatrisk kontekst, hvor mindre og mere afgrænsede områder af DAT, er anvendt i praksis. Der vil i forelæsningen være fokus på DAT i en rehabiliterende kontekst og tilpasninger hertil.

Forelæsningens pensum:

- Behr, C.P & Svejstrup, O. (2018). Dialektisk adfærdsterapi til personer med personlighedsforstyrrelser. I C. Glintborg (Ed.), Rehabiliteringspsykologi – en introduktion i teori og praksis. Aarhus Universitetsforlag [20 s.]

I alt 20 s.

9. En narrativ tilgang til identitetspåvirkning ved psykisk lidelse

2 timer v/ Chalotte Glintborg

Forelæsningen vil introducere til narrativ psykologi og narrative tilgange til at understøtte rekonstruktion af selvforståelsen og selvnarrativer samt øget empowerment og agency hos mennesker, der rammes af sygdom. Emnet introduceres med udgangspunkt i klassisk teoretiske forståelser inden for den narrative tilgang og eksemplificerer, hvordan teorier anvendes vha case eksempler af mennesker, der lever med sygdom.

Forelæsningens pensum:

- Glintborg, C. & Berger, N.P. (2017). Narrative forskningstilgange. I Glintborg, C., Hedegaard-Sørensen, L. & Kirkebæk, B. *Professionelle blikke – når fortællinger forandrer identitet*. Frydenlund Academic. [9 s.]
- Mattingly, C. (1998). *Healing dramas and clinical plots: The narrative structure of experience*. Cambridge University Press. Kap 1+5 s [48 s.]

I alt 57 s.

10. Dyr som sundhedsfremmende i rehabilitering

2 timer v/ Tia Hansen

Dyr kan inddrages i rehabiliteringsprocesser på mange måder, og forelæsningen giver en række eksempler. Desuden introduceres internationalt anerkendt terminologi og principper for god praksis på området, og såvel potentialer som udfordringer diskuteres. Populærmedier kan give indtryk af dyr som en simpel vej til bedring, men forskere og erfarne praktikere fremhæver behov for viden om både interventionsmodtagere, dyr og fagligt relevante interventionsmetoder.

Forelæsningens pensum:

- Hansen, T. G. B., & Glintborg, C. (2023). Considering animals in rehabilitation psychology. *The Humanistic Psychologist*, 51(2), 142-149. **[8 s.]**
- IAHAIO (2018). *IAHAIO White Paper. Definitions for Animal Assisted Intervention and guidelines for wellness of animals involved in AAI*. Findes på 20 sprog, inkl. dansk, **[10 s.]**
- Kloep, M. L., Hunter, R. H., & Kertz, S. J. (2017). Examining the effects of a novel training program and use of psychiatric service dogs for military-related PTSD and associated symptoms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 87(4), 425-433. **[9 s.]**
- Serpell, J., McCune, S., Gee, N., & Griffin, J. A. (2017, 2017/07/03). Current challenges to research on animal-assisted interventions. *Applied Developmental Science*, 21(3), 223-233. **[11 s.]**
- Stergiou, A., Tzoufi, M., Ntzani, E., Varvarousis, D., Beris, A., & Ploumis, A. (2017). Therapeutic effects of horseback riding interventions: A systematic review and meta-analysis. *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*, 96(10), 717-725. **[9 s.]**

I alt 47 s.

Samlet pensum

- Bacha, K. Hanley, T. Winter, L.A. (2019). 'Like a human being, I was an equal, I wasn't just a patient': Service users' perspectives on their experiences of relationships with staff in mental health services. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, Early view Online Version of Record before inclusion in an issue. **[20 s.]**
- Behr, C.P & Svejstrup, O. (2018). Dialektisk adfærdsterapi til personer med personlighedsforstyrrelser. I C. Glintborg (Ed.), *Rehabiliteringspsykologi – en introduktion i teori og praksis*. Aarhus Universitetsforlag **[20 s.]**
- Carta MG, Balestrieri M, Murru A, Hardoy MC. Adjustment Disorder: epidemiology, diagnosis and treatment. *Clin Pract Epidemiol Ment Health*. 2009 Jun 26;5:15. doi: 10.1186/1745-0179-5-15. PMID: 19558652; PMCID: PMC2710332. **[13 s.]**
- Engel, G. L. (1977). The need for a new medical model: A challenge for biomedicine. *Science*, 196 (4286), 129-136 **[7 s.]**

- Gallagher, O., Regan, E. E., & O'Reilly, G. (2024). The power threat meaning framework 5 years on – A scoping review of the emergent empirical literature. *The British Journal of Psychology*, 115(3), 555–576. <https://doi.org/10.1111/bjop.12702> [21 s.]
- Glintborg, C. (2018). Introduktion til rehabiliteringspsykologi. In C. Glintborg (Ed.), *Rehabiliteringspsykologi – en introduktion i teori og praksis*. Aarhus Universitetsforlag. [5 s.]
- Glintborg, C. & Berger, N.P. (2017). Narrative forskningstilgange. I Glintborg, C., Hedegaard-Sørensen, L. & Kirkebæk, B. *Professionelle blikke – når fortællinger forandrer identitet*. Frydenlund Academic. [9 s.]
- Hansen, T. G. B., & Glintborg, C. (2023). Considering animals in rehabilitation psychology. *The Humanistic Psychologist*, 51(2), 142-149. <https://doi.org/10.1037/hum0000263> [8 s.]
- IAHAIO (2018). IAHAIO White Paper. Definitions for Animal Assisted Intervention and guidelines for wellness of animals involved in AAI. Findes på 20 sprog, inkl. dansk, kan hentes herfra: <http://iahaio.org/best-practice/white-paper-on-animal-assisted-interventions/> [10 s.]
- Johnstone, L., & Boyle, M. (2018). The Power Threat Meaning Framework: An Alternative Nondiagnostic Conceptual System. *Journal of Humanistic Psychology*. <https://doi.org/10.1177/0022167818793289> (tilgængelig via AUB: <https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/pdf/10.1177/0022167818793289>) [18 s.]
- Kloep, M. L., Hunter, R. H., & Kertz, S. J. (2017). Examining the effects of a novel training program and use of psychiatric service dogs for military-related PTSD and associated symptoms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 87(4), 425-433. <https://doi.org/10.1037/ort0000254> [9 s.]
- Mattingly, C. (1998). *Healing dramas and clinical plots: The narrative structure of experience*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139167017> Kap 1+5 s [48 s.]
- Marija Spanovic Kelber, Maria A. Morgan, Erin H. Beech, Derek J. Smolenski, Dawn Bellanti, Lindsay Galloway, Suman Ojha, Jean Lin Otto, Abigail L. Garvey Wilson, Nigel Bush, Bradley E. Belsher, Systematic review and meta-analysis of predictors of adjustment disorders in adults, *Journal of Affective Disorders*, 2022, s. 43-58, <https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.02.038>. [12 s.]
- Melkevik, O., Nielsen, A. B. S., Friis, K., Lund, C., Schmidt, B. W., & Folke, S. (2025). Validation of a clinician-administered diagnostic measure of ICD-11 PTSD and complex PTSD: the International Trauma Interview in a clinical sample of military veterans. *European Journal of Psychotraumatology*, 16(1). <https://doi.org/10.1080/20008066.2025.2465217> [9 s.]
- Plana-Ripoll O, Pedersen CB, Holtz Y, et al. Exploring Comorbidity Within Mental Disorders Among a Danish National Population. *JAMA Psychiatry*. 2019;76(3):259–270. doi:10.1001/jamapsychiatry.2018.3658 [11 s.]

- Videbech, P., Kjølbye, M., Sørensen, T., og Vestergaard, P. (2023). Psykiatri – en lærebog om voksnes psykiske sygdom, Fadl's forlag. 7. udgave. Kapitel 1 og 2 (s. 11 – 45), kapitel 12, 13 og 14 (s. 229 – 292) samt (s. 297 – 304). **[118 s.]**
- Read, J. & Harper, D. J. (2020): The Power Threat Meaning Framework: Addressing Adversity, Challenging Prejudice and Stigma, and Transforming Services, *Journal of Constructivist Psychology*, DOI: 10.1080/10720537.2020.1773356 **[15 s.]**
- Serpell, J., McCune, S., Gee, N., & Griffin, J. A. (2017, 2017/07/03). Current challenges to research on animal-assisted interventions. *Applied Developmental Science*, 21(3), 223-233. <https://doi.org/10.1080/10888691.2016.1262775> **[11 s.]**
- Sharpless BA, Barber JP. A Clinician's Guide to PTSD Treatments for Returning Veterans. *Prof Psychol Res Pr*. 2011 Feb 1;42(1):8-15. doi: 10.1037/a0022351. PMID: 21475611; PMCID: PMC3070301. **[9 s.]**
- Stergiou, A., Tzoufi, M., Ntzani, E., Varvarousis, D., Beris, A., & Ploumis, A. (2017). Therapeutic effects of horseback riding interventions: A systematic review and meta-analysis. *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*, 96(10), 717-725. <https://doi.org/10.1097/phm.0000000000000726> **[9 s.]**
- WHO SCAN Advisory Committee. (2005). Present State Examination: Short version for clinical use [Kort version til klinisk brug] (A. Bertelsen, Overs.). WHO Collaborating Centre for Training and Research in Mental Health, Psykiatrisk Hospital i Århus. <https://kognitioner.dk/wp-content/uploads/2018/11/complete-pse.pdf>, **[90 s.]**

Modsvarende antal sider i alt: 467 sider

Valgfag: Supplerende anvendt psykiatri og neuropsykologi

Modultitel dansk: *Supplerende anvendt psykiatri og neuropsykologi*

Modultitel engelsk: *Additional Applied Psychiatry and Neuropsychology*

ECTS: 10

Placering

KA 3. semester

Modulansvarlig

Thomas Alrik Sørensen, alrik@ikk.aau.dk

Gry Kjærdsdam Telléus, gdk@ikk.aau.dk

Undervisere

Thomas Alrik Sørensen, alrik@ikk.aau.dk

Christian Gerlach, christiang@ikk.aau.dk

Gry Kjærdsdam Telléus, gdk@rn.dk

Michael Bodin Schürer, mbsch@ikk.aau.dk

Type og sprog

Valgfag – dansk

Læringsmål

Viden

Den studerende skal gennem modulet opnå viden om:

- Udvalgte centrale teorier om neuropsykologiske og psykiatriske udfordringer og problemstillinger for patienter med disse problemstillinger
- Centrale problemstillinger indenfor udredning, diagnostik og intervention inden for både neuropsykologi og psykiatri
- Viden om co-morbide faktorer – herunder udfordringer og problemstillinger i relation til patienter med overlappende lidelser.

Færdigheder

Den studerende skal gennem modulet opnå færdigheder i:

- Kritisk at kunne vurdere og anvende udvalgte centrale neuropsykologiske og psykiatriske teorier i relation til relevante psykologiske praksisser
- Kritisk at kunne vurdere og anvende udvalgte centrale teorier i feltet mellem neuropsykologi og psykiatri
- At formidle den forskningsbaserede viden om neuropsykologi såvel som anvendt psykiatri på en faglig reflekteret vis.

Kompetencer

Den studerende skal gennem modulet opnå kompetencer til:

- At kunne identificere neuropsykologiske og psykiatrisk relevante problemstillinger på en selvstændig måde
- At kunne forholde sig kritisk og reflekteret til valg af relevante metoder til udredning, diagnosticering og intervention
- At kunne forholde sig kritisk og reflektere over udfordringer i forhold til problemstillinger imellem de to fagfelter.

Anbefalede faglige forudsætninger for at deltage i modulet

Det anbefales, at den studerende har bestået 1. og 2. semester af kandidatuddannelsen.

Forudsætninger for deltagelse i modulet

Deltagelse i modulet er forbeholdt kandidatstuderende på psykologi.

Studerende fra følgende professionsprogrammer er udelukket fra deltagelse grundet fagligt overlap:

- Program for klinisk psykologi (C-PPP)
- Neuropsykologi

Modulets indhold

Dette valgmoduls formål er at øge de studerendes viden, færdigheder og kompetencer indenfor den anvendte psykologi, og sikre, at de studerende opnår bred indsigt i centrale og aktuelle anvendte discipliner, teorier og begreber. Modulet supplerer således viden, færdigheder og kompetencer tilegnet på professionsprogrammet (det strukturerede kandidatforløb jf. §17). I forbindelse med modulet udbydes der et kursus der omfatter:

- Udvalgte centrale teorier om neuropsykologi og anvendt psykiatri - herunder udredning, diagnostik og intervention
- Udvalgte centrale teorier og praktiske problemstillinger i relation til neuropsykologi og psykiatri.

Eksamen

Skriftlig

Prøven er en stedprøve i form af en bunden skriftlig opgave.

Prøven er individuel.

Prøvetid: 4 timer.

Pensumramme: 500 standardsider obligatorisk litteratur.

Besvarelsen bedømmes af eksaminator. Bedømmelsesform: Bestået/ikke bestået.

Tilladte hjælpemidler: Med visse hjælpemidler:

- De studerendes noter
- Pensum

Bemærk: hjælpemidler skal være i papirformat eller gemt lokalt på computeren (brug af internettet er ikke tilladt). Der må ikke anvendes generativ AI (fx ChatGPT) i forbindelse med eksamen.

Omfang og forventet arbejdsindsats

Aktivitet	Timer
10 forelæsninger à 2 timer	20
Læsning og forberedelse	246
Eksamen	4

NB: lektioner tælles som timer.

Antal forelæsninger: 10 x 2

Aktivitet	Tidsslot	Titel	Underviser/ Seminarholder
1. Forelæsning	2 x 45 min.	Introduktion til udredning og særlige problemstillinger	Thomas Alrik Sørensen
2. Forelæsning	2 x 45 min.	Sprogveskøgheder ifm. hjerneskode	Christian Gerlach
3. Forelæsning	2 x 45 min.	Nedsat styringsfunktion og hukommelse ifm. hjerneskode	Thomas Alrik Sørensen
4. Forelæsning	2 x 45 min.	Forstyrrede sanse- og opmærksomhedsfunktion ifm. hjerneskode	Thomas Alrik Sørensen
5. forelæsning	2 x 45 min.	Degenerative sygdomme og rehabilitering	Christian Gerlach
6. Forelæsning	2 x 45 min.	Introduktion til psykiatri: Udredning og diagnostik	Gry Kjærdsdam Telléus

7. Forelæsning	2 x 45 min.	Det non-verbale kliniske indtryk	Gry Kjærdsdam Telléus
8. Forelæsning	2 x 45 min.	Behandling	Michael Bodin Schürer
9. Forelæsning	2 x 45 min.	Behandling	Michael Bodin Schürer
10. Forelæsning	2 x 45 min.	Klinisk praksis: Afrapportering af psykologisk undersøgelse, til journal og status	Gry Kjærdsdam Telléus

Forelæsninger

1. Introduktion til udredning og særlige problemstillinger

v/ *Thomas Alrik Sørensen*

En af neuropsykologens primære opgaver er udredning af forskellige problemstillinger. Selvom neuropsykologen har en række redskaber, som standardiserede tests, så er der en række udfordringer omkring udredning som man skal være opmærksom på og som vi starter med at se nærmere på i denne forelæsning. Ligeledes vil en række patienter komme ind med udgangspunkt i enten vaskulære eller traumerelaterede problemstillinger, som kan have betydning for udredning såvel som rehabiliteringsforløb for patienten. Hertil berøre forelæsningen også hvorledes at skader ikke kun berøre patienter, men også deres omgivelser, som også kan være relevante for udredningen i særlige tilfælde.

Forelæsningens pensum

- Gurd, J. M., Kischka, U., & Marshall, J. C. (2012). *The Handbook of Clinical Neuropsychology* (2nd ed). Oxford University Press. Kapitel 1 og 2, 4 samt 36 (hhv. 3-27 og 741-761) **[75 s]**

Anbefalet litteratur:

- Gurd, J. M., Kischka, U., & Marshall, J. C. (2012). *The Handbook of Clinical Neuropsychology* (2nd ed). Oxford University Press. Kapitel 3 (s. 28-49)

I alt 75 s.

2. Sprogveskigheder ifm. hjerneskade

v/ *Christian Gerlach*

En af de mere almindelige forstyrrelse efter et slagtilfælde er sprogforstyrrelser, som dels kan være meget specifikke i deres udtryk, men også ramme forskellige relaterede områder som fx læsning (aleksi) og skrivning (agrafi), eller manipulationen af matematiske funktioner. Hertil ser vi i denne forelæsning på den historiske udvikling mellem den oprindelige optimisme for at isolere specifikke funktioner og skiftet til en mere holistisk opfattelse af hjerne omkring 30'erne, og hvordan vi i dag tænker en form for middelvej mellem

ekstremerne. Ligeledes drøfter vi potentialet genoptræning efter hjerneskade, og hvor stor en grad af "transfer" der er mulighed for.

Forelæsningens pensum:

- Jensen, L. R., & Pedersen, P. M. (2021). Afasi. *Klinisk Neuropsykologi*. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 2, s. 17 -47. **[38 s.]**

I alt 38 s.

3. Nedsat styringsfunktion og hukommelse ifm. hjerneskade

v/ Thomas Alrik Sørensen

Forstyrrelser omkring pande- og tinningelapperne kan resultere i hukommelses- og styringsvanskeligheder. Ofte så er hjernens plasticitet et af vores stærkeste kort i forhold til rehabilitering – en plasticitet som mindskes i takt med at vi ældes. Men skader på netop styrings- og hukommelsesfunktioner som ung er typisk ikke en god predictor. Desuden kan patienter med netop disse vanskeligheder være særligt udfordrende ift. intervention og rehabilitering fx kan information fra pårørende være særligt væsentlig for patienter som har manglende indsigt i deres sygdom, eller konfabulerer.

Forelæsningens pensum:

- Christensen, J. N., & Sørensen, T. A. (2019). Confabulation resilience of the developing brain: A brief review. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 25(4), 426-431. **[6 s.]**
- Gurd, J. M., Kischka, U., & Marshall, J. C. (2012). *The Handbook of Clinical Neuropsychology* (2nd ed). Oxford University Press. Kapitel 9 og 18 (hhv. 159-183 og 349-368) **[21 + 17 s.]**

I alt 44 s.

4. Forstyrrede sanse- og opmærksomhedsfunktion ifm. hjerneskade

v/ Thomas Alrik Sørensen

Patienter kan også ofte have forstyrrelser i de forskellige sanser, såvel som kognitive færdigheder som opmærksomhed og det kan være væsentligt at isolere hvor tidligt i processeringen patientens udfordringer opstår.

Forelæsnigens pensum:

- Gurd, J. M., Kischka, U., & Marshall, J. C. (2012). *The Handbook of Clinical Neuropsychology* (2nd ed). Oxford University Press. Kapitel 5 og 7 (hhv. 81-96 og 120-138) **[17 + 17 s.]**

I alt 34 s.

5. Degenerative sygdomme og rehabilitering

v/ Christian Gerlach

Vi har tidligere set på forskellige forstyrrelser med udgangspunkt i vaskulære eller traumatiske problemstillinger, men en anden stor gruppe af hjerneskader forårsages af neurodegenerative lidelser som fx demens og Parkinsons sygdom. Denne forelæsning slår ned på udvalgte degenerative sygdomme, og ser nærmere på forløb, samt tidlige indikatorer og risikofaktorer for sygdommenes udvikling, og hvilke rehabiliteringsmuligheder vi har med de forskellige sygdomsforløb.

Forelæsnings pensum:

- Vogel, A. & Stokholm, J. (2021). Alzheimers sygdom. *Klinisk Neuropsykologi*. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 21, s. 341-353. **[14 s.]**
- Stokholm, J. & Vogel, A. (2021). Frontotemporal demens. *Klinisk Neuropsykologi*. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 22, s. 354-361. **[10 s.]**
- Damholdt, M. F., Jørgensen, K. (2021). Parkinsons sygdom og Lewy body demens. *Klinisk Neuropsykologi*. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 23, s. 362-378. **[19 s.]**

I alt 43 s.

6. Introduktion til klinisk psykologi: Udredning og diagnostik

2 timer v/ Gry Kjærdsdam Telléus

Denne undervisningsgang introducerer til det kliniske område og præsenterer forskellige forhold, som skal medtænkes i diagnosticeringen af psykiske lidelser. Der gives en overordnet introduktion til udredning, diagnostisk, problematikker omkring differentialdiagnoser og komorbiditet

Forelæsnings pensum:

- Plana-Ripoll O, Pedersen CB, Holtz Y, et al. Exploring Comorbidity Within Mental Disorders Among a Danish National Population. *JAMA Psychiatry*. 2019;76(3):259–270. doi:10.1001/jamapsychiatry.2018.3658 **[11 s.]**
- WHO SCAN Advisory Committee. (2005). Present State Examination: Short version for clinical use [Kort version til klinisk brug] (A. Bertelsen, Overs.). WHO Collaborating Centre for Training and Research in Mental Health, Psykiatrisk Hospital i Århus. **[90 s.]**

Supplerende læsning:

- <https://kognitioner.dk/wp-content/uploads/2018/11/complete-pse.pdf>
- World Health Organization, 2018: <https://icd.who.int/browse11/l-m/en> (hele bogen)

I alt 101 s.

7. Det non-verbale kliniske indtryk

2 timer v/ Gry Kjærdsdam Telléus

Forelæsningen giver en introduktion til det kliniske indtryk der spiller en væsentlig rolle i klinisk praksis. Det kliniske indtryk er i høj grad erfaringsbaseret og bygger således på såvel verbale som nonverbale informationer man som kliniker observerer under interaktionen med en patient. Således spiller det kliniske indtryk en central rolle i klinikken – herunder som et element i den diagnostiske proces. Denne forelæsning og workshop vil gennemgå en række af de grundlæggende kliniske informationer, som man som psykolog indsamler under udredning og behandling af en patient (der vil indgå videomateriale i forelæsningen).

Forelæsningens pensum:

- Videbech, P., Kjølbye, M., Sørensen, T., og Vestergaard, P. (2018). Psykiatri – en lærebog om voksnes psykiske sygdom, Fagl's forlag. 6. udgave. Kapitel 1 og 2 (s. 15-45), kapitel 12, 13 og 14 (s. 229-292) samt (s. 297-304). **[103 s.]**

I alt 103 s.

8. Behandling

2 timer v/ Michael Bodin Schürer

Denne undervisningsgang introducerer centrale principper i behandling af psykiatriske lidelser med særligt fokus på veteranområdet. Der vil blive arbejdet med eksempler fra praksis, herunder problematikker relateret til traumer, PTSD og tilpasningsvanskeligheder efter udsendelse.

Forelæsningens pensum:

- Sharpless BA, Barber JP. A Clinician's Guide to PTSD Treatments for Returning Veterans. Prof Psychol Res Pr. 2011 Feb 1;42(1):8-15. doi: 10.1037/a0022351. PMID: 21475611; PMCID: PMC3070301. **[9 s.]**
- Melkevik, O., Nielsen, A. B. S., Friis, K., Lund, C., Schmidt, B. W., & Folke, S. (2025). Validation of a clinician-administered diagnostic measure of ICD-11 PTSD and complex PTSD: the International Trauma Interview in a clinical sample of military veterans. European Journal of Psychotraumatology, 16(1). **[9 s.]**

I alt 18 s.

9. Behandling

2 timer v/ Michael Bodin Schürer

Denne undervisningsgang omhandler behandling af psykiatriske lidelser med fokus på stressrelaterede tilstande. Der vil blive præsenteret kliniske eksempler på blandt andet belastningsreaktioner, udbrændthed og stressrelateret mistvivsel samt relevante behandlingsmæssige tilgange.

- Marija Spanovic Kelber, Maria A. Morgan, Erin H. Beech, Derek J. Smolenski, Dawn Bellanti, Lindsay Galloway, Suman Ojha, Jean Lin Otto, Abigail L. Garvey Wilson, Nigel Bush, Bradley E. Belsher, Systematic review and meta-analysis of predictors of adjustment disorders in adults, Journal of Affective Disorders, 2022, s. 43-58 **[12 s.]**

- Carta MG, Balestrieri M, Murru A, Hardoy MC. Adjustment Disorder: epidemiology, diagnosis and treatment. Clin Pract Epidemiol Ment Health. 2009 Jun 26;5:15. doi: 10.1186/1745-0179-5-15. PMID: 19558652; PMCID: PMC2710332. **[13. S]**

Supplerende læsning:

- <https://www.sundhed.dk/sundhedsfaglig/laegehaandbogen/arbejdsmedicin/arbejdsrelaterede-sygdomme/stress-tilpasningsreaktion-arbejdsrelateret/>
- <https://www.sst.dk/media/r5th0kl3/stress-unge-og-personer-uden-for-arbejdsmarkedet.pdf>

I alt: 25 s.

10. Klinisk praksis: Afrapportering af psykologisk undersøgelse, til journal og status 2 timer v/ Gry Kjærdsdam Telléus

Denne undervisningsgang omhandler afrapportering i psykologers kliniske virke – herunder til journal, status til samarbejdspartnere og psykologisk undersøgelse

Forelæsnings pensum:

- Videbech, P., Kjølbye, M., Sørensen, T., og Vestergaard, P. (2023). Psykiatri – en lærebog om voksnes psykiske sygdom, Fagl's forlag. 7. udgave. Kapitel 2 (s. 11) **[10 s.]**

Supplerende litteratur:

- <https://stps.dk/sundhedsfaglig/ansvar-og-retningslinjer/sundhedsfaglig-vejledning/journalfoering/journalfoering-for-psykologer>
- <https://psykoterapeutforeningen.dk/raadgivning-og-karriere/lovgivning/journalfoering>

I alt 10 s.

Samlet pensum:

- Carta MG, Balestrieri M, Murru A, Hardoy MC. Adjustment Disorder: epidemiology, diagnosis and treatment. Clin Pract Epidemiol Ment Health. 2009 Jun 26;5:15. doi: 10.1186/1745-0179-5-15. PMID: 19558652; PMCID: PMC2710332. **[13 s.]**
- Christensen, J. N., & Sørensen, T. A. (2019). Confabulation resilience of the developing brain: A brief review. Journal of the International Neuropsychological Society, 25(4), 426-431. **[6 s.]**

- Damholdt, M. F., Jørgensen, K. (2021). Parkinsons sygdom og Lewy body demens. Klinisk Neuropsykologi. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 23, s. 362 -378. **[19 s.]**
- Gurd, J. M., Kischka, U., & Marshall, J. C. (2012). The Handbook of Clinical Neuropsychology (2nd ed). Oxford University Press. Kapitel 1, 2, 4, 5, 7, 9, 18, samt 36 **[147 s.]**
- Jensen, L. R., & Pedersen, P. M. (2021). Afasi. Klinisk Neuropsykologi. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 2, s. 17 -47. **[38 s.]**
- Marija Spanovic Kelber, Maria A. Morgan, Erin H. Beech, Derek J. Smolenski, Dawn Bellanti, Lindsay Galloway, Suman Ojha, Jean Lin Otto, Abigail L. Garvey Wilson, Nigel Bush, Bradley E. Belsher, Systematic review and meta-analysis of predictors of adjustment disorders in adults, Journal of Affective Disorders, 2022, s. 43-58, <https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.02.038>. **[12 s.]**
- Melkevik, O., Nielsen, A. B. S., Friis, K., Lund, C., Schmidt, B. W., & Folke, S. (2025). Validation of a clinician-administered diagnostic measure of ICD-11 PTSD and complex PTSD: the International Trauma Interview in a clinical sample of military veterans. European Journal of Psychotraumatology, 16(1). <https://doi.org/10.1080/20008066.2025.2465217> **[9 s.]**
- Plana-Ripoll, O., Pedersen, C. B., Holtz, Y., Benros, M. E., Dalsgaard, S., De Jonge, P., ... & Gunn, J. (2019). Exploring comorbidity within mental disorders among a Danish national population. JAMA Psychiatry, 76(3), 259-270. **[11 s.]**
- Sharpless BA, Barber JP. A Clinician's Guide to PTSD Treatments for Returning Veterans. Prof Psychol Res Pr. 2011 Feb 1;42(1):8-15. doi: 10.1037/a0022351. PMID: 21475611; PMCID: PMC3070301. **[9 s.]**
- Stokholm, J. & Vogel, A. (2021). Frontotemporal demens. Klinisk Neuropsykologi. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 22, s. 354-361. **[10 s.]**
- Videbech, P., Kjølbye, M., Sørensen, T., og Vestergaard, P. (2018). Psykiatri – en lærebog om voksnes psykiske sygdom, Fagl's forlag. 6. udgave. Kapitel 1 og 2 (s. 15 – 45), kapitel 12, 13 og 14 (s. 229 – 292) samt (s. 297 – 304). **[118 s.]**
- Vogel, A. & Stokholm, J. (2021). Alzheimers sygdom. Klinisk Neuropsykologi. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 21, s. 341 -353. **[14 s.]**
- WHO SCAN Advisory Committee. (2005). Present State Examination: Short version for clinical use [Kort version til klinisk brug] (A. Bertelsen, Overs.). WHO Collaborating Centre for Training and Research in Mental Health, Psykiatrisk Hospital i Århus. <https://kognitioner.dk/wp-content/uploads/2018/11/complete-pse.pdf>, **[90 s.]**

Modsvarende antal sider i alt: 496

Valgfag: Supplerende anvendt neuro- og rehabiliteringspsykologi

Modultitel dansk: *Supplerende anvendt neuro- og rehabiliteringspsykologi*

Modultitel engelsk: *Additional Applied Neuro- and Rehabilitationpsychology*

ECTS: 10

Placering

KA 3. semester

Modulansvarlig

Thomas Alrik Sørensen alrik@ikk.aau.dk

Chalotte Glintborg cgl@ikk.aau.dk

Undervisere

Thomas Alrik Sørensen, alrik@ikk.aau.dk

Chalotte Glintborg, cgl@ikk.aau.dk

Christian Gerlach, christiang@ikk.aau.dk

Ida Hejlesen ikh@ikk.aau.dk

Cecilie Marie Schmidt Thøgersen, ceciliesmt@ikk.aau.dk

Type og sprog

Valgfag – dansk

Læringsmål

Viden

Den studerende skal gennem modulet opnå viden om:

- Udvalgte centrale neuro- og rehabiliteringspsykologiske teorier og problemstillinger
- Centrale problemstillinger indenfor udredning, diagnostik og psykologisk intervention
- Viden om rehabilitering – herunder udfordringer og problemstillinger i sektorovergange i relation til at lave et sammenhængende forløb for patienter/klienter
- Forståelse for sammenhængen i patientforløb fra akut modtagelse på hospitalerne og det senere rehabiliteringsforløb.

Færdigheder

Den studerende skal gennem modulet opnå færdigheder i:

- Kritisk at kunne vurdere og anvende udvalgt neuropsykologisk metode og teori

- Kritisk at kunne vurdere og anvende udvalgte centrale teorier om rehabilitering og rehabiliteringspsykologi i relation til relevante psykologiske praksisser i kommunalt regi (fx hjerneskadeområdet)
- At formidle den forskningsbaserede viden om neuropsykologi og rehabiliteringspsykologi på en reflekteret faglig vis.

Kompetencer

Den studerende skal gennem modulet opnå kompetencer til:

- At kunne identificere problemstillinger som er relevante for neuropsykologi og rehabiliteringspsykologi på en selvstændig facon
- At kunne forholde sig kritisk og reflekteret til valg af relevante metoder til udredning, diagnosticering og intervention
- At kunne forholde sig kritisk og reflektere over udfordringer i forhold til rehabilitering og til det faglige samarbejde indenfor sekundærsektoren.

Anbefalede faglige forudsætninger for at deltage i modulet

Det anbefales, at den studerende har bestået 1. og 2. semester af kandidatuddannelsen.

Forudsætninger for deltagelse i modulet

Deltagelse i modulet er forbeholdt kandidatstuderende på psykologi.

Studerende fra følgende professionsprogrammer er udelukket fra deltagelse grundet fagligt overlap:

- Neuropsykologi
- Klinik for Handicap og Rehabiliteringspsykologi

Modulets indhold

Dette valgmoduls formål er at øge de studerendes viden, færdigheder og kompetencer indenfor den anvendte psykologi, og sikre, at de studerende opnår bred indsigt i centrale og aktuelle anvendte discipliner, teorier og begreber. Modulet supplerer således viden, færdigheder og kompetencer tilegnet på professionsprogrammet (det strukturerede kandidatforløb jf. §17). I forbindelse med modulet udbydes der et kursus der omfatter:

Udvalgte centrale teorier om anvendt neuro- og rehabiliteringspsykologi - herunder udredning, diagnostik og intervention.

Udvalgte centrale teorier og praktiske problemstillinger og psykologiske interventionsmuligheder i relation til rehabilitering i primærsektoren (efter endt hospitalsophold).

Eksamen

Skriftlig

Prøven er en stedprøve i form af en bunden skriftlig opgave.

Prøven er individuel.

Prøvetid: 4 timer.

Pensumramme: 500 standardsider obligatorisk litteratur.

Besvarelsen bedømmes af eksaminator. Bedømmelsesform: Bestået/ikke bestået.

Tilladte hjælpemidler: Med visse hjælpemidler:

- De studerendes noter
- Pensum

Bemærk: hjælpemidler skal være i papirformat eller gemt lokalt på computeren (brug af internettet er ikke tilladt). Der må ikke anvendes generativ AI (fx ChatGPT) i forbindelse med eksamen.

Omfang og forventet arbejdsindsats

Aktivitet	Timer
10 forelæsninger à 2 timer	20
Læsning og forberedelse	246
Eksamen	4

NB: lektioner tælles som timer.

Antal forelæsninger: 10 x 2

Aktivitet	Tidsslot	Titel	Underviser/ Seminarholder
1. Forelæsning	2 x 45 min.	Introduktion til udredning og særlige problemstillinger	Thomas Alrik Sørensen
2. Forelæsning	2 x 45 min.	Sprogvanskeligheder ifm. hjerneskade	Christian Gerlach
3. Forelæsning	2 x 45 min.	Nedsat styringsfunktion og hukommelse ifm. hjerneskade	Thomas Alrik Sørensen
4. Forelæsning	2 x 45 min.	Forstyrrede sanse- og opmærksomhedsfunktion ifm. hjerneskade	Thomas Alrik Sørensen
5. forelæsning	2 x 45 min.	Degenerative sygdomme og rehabilitering	Christian Gerlach
6. Forelæsning	2 x 45 min.	Introduktion til rehabiliteringspsykologi - herunder snitfladerne mellem neuropsykologi og rehabiliteringspsykologi	Chalotte Glintborg

7. Forelæsning	2 x 45 min.	Introduktion til kognitiv adfærdsterapi som del af neurorehabiliteringen til personer med hjerneskade	Cecilie Marie Schmidt Thøgersen
8. Forelæsning	2 x 45 min.	En narrativ tilgang til identitetspåvirkning ved hjerneskade	Chalotte Glintborg
9. Forelæsning	2 x 45 min.	Ableisme – diskrimination af mennesker med handicap	Ida Hejlesen
10. Forelæsning	2 x 45 min.	Pårørende – reaktioner og interventioner	Cecilie Marie Schmidt Thøgersen

Forelæsninger

1. Introduktion til udredning og særlige problemstillinger

v/ *Thomas Alrik Sørensen*

En af neuropsykologens primære opgaver er udredning af forskellige problemstillinger. Selvom neuropsykologen har en række redskaber, som standardiserede tests, så er der en række udfordringer omkring udredning som man skal være opmærksom på og som vi starter med at se nærmere på i denne forelæsning. Ligeledes vil en række patienter komme ind med udgangspunkt i enten vaskulære eller traumerelaterede problemstillinger, som kan have betydning for udredning såvel som rehabiliteringsforløb for patienten. Hertil berøre forelæsningen også hvorledes at skader ikke kun berøre patienter, men også deres omgivelser, som også kan være relevante for udredningen i særlige tilfælde.

Pensum:

- Gurd, J. M., Kischka, U., & Marshall, J. C. (2012). *The Handbook of Clinical Neuropsychology* (2nd ed). Oxford University Press. Kapitel 1,, 2, og 4, samt 36 (hhv. 3-27 og 741-761) **[75 s.]**

Anbefalet litteratur

- Gurd, J. M., Kischka, U., & Marshall, J. C. (2012). *The Handbook of Clinical Neuropsychology* (2nd ed). Oxford University Press. Kapitel 3 (s. 28-49)

2. Sprogveskigheder ifm. hjerneskade

v/ *Christian Gerlach*

En af de mere almindelige forstyrrelse efter et slagtilfælde er sprogforstyrrelser, som dels kan være meget specifikke i deres udtryk, men også ramme forskellige relaterede områder som fx læsning (aleksi) og skrivning (agrafi), eller manipulationen af matematiske funktioner. Hertil ser vi i denne forelæsning på den historiske udvikling mellem den oprindelige optimisme for at isolere specifikke funktioner og skiftet til en mere holistisk opfattelse af hjerne omkring 30'erne, og hvordan vi i dag tænker en form for middelvej mellem ekstremerne. Ligeledes drøfter vi potentialet genoptræning efter hjerneskade, og hvor stor en grad af "transfer" der er mulighed for.

Pensum:

- Jensen, L. R., & Pedersen, P. M. (2021). Afasi. *Klinisk Neuropsykologi*. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 2, s. 17 -47. **[31 s.]**

3. Nedsat styringsfunktion og hukommelse ifm. hjerneskade

v/ Thomas Alrik Sørensen

Forstyrrelser omkring pande- og tinningelapperne kan resultere i hukommelses- og styringsvanskeligheder. Ofte så er hjernens plasticitet et af vores stærkeste kort i forhold til rehabilitering – en plasticitet som mindskes i takt med at vi ældes. Men skader på netop styrings- og hukommelsesfunktioner som ung er typisk ikke en god predictor. Desuden kan patienter med netop disse vanskeligheder være særligt udfordrende ift. intervention og rehabilitering fx kan information fra pårørende være særligt væsentlig for patienter som har manglende indsigt i deres sygdom, eller konfabulerer.

Pensum:

- Christensen, J. N., & Sørensen, T. A. (2019). Confabulation resilience of the developing brain: A brief review. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 25(4), 426-431. **[6 s.]**
- Gurd, J. M., Kischka, U., & Marshall, J. C. (2012). *The Handbook of Clinical Neuropsychology* (2nd ed). Oxford University Press. Kapitel 9 og 18 (hhv. 159-183 og 349-368) **[21 + 17 s.]**

4. Forstyrrede sanse- og opmærksomhedsfunktion ifm. hjerneskade

v/ Thomas Alrik Sørensen

Patienter kan også ofte have forstyrrelser i de forskellige sanser, såvel som kognitive færdigheder som opmærksomhed og det kan være væsentligt at isolere hvor tidligt i processeringen patientens udfordringer opstår.

Pensum:

- Gurd, J. M., Kischka, U., & Marshall, J. C. (2012). *The Handbook of Clinical Neuropsychology* (2nd ed). Oxford University Press. Kapitel 5 og 7 (hhv. 81-96 og 120-138) **[17 + 17 s.]**

5. Degenerative sygdomme og rehabilitering

/v Christian Gerlach

Vi har tidligere set på forskellige forstyrrelser med udgangspunkt i vaskulære eller traumatiske problemstillinger, men en anden stor gruppe af hjerneskader forårsages af neurodegenerative lidelser som fx demens og Parkinsons sygdom. Denne forelæsning slår ned på udvalgte degenerative sygdomme, og ser nærmere på forløb, samt tidlige indikatorer og risikofaktorer for sygdommenes udvikling, og hvilke rehabiliteringsmuligheder vi har med de forskellige sygdomsforløb.

Pensum:

- Vogel, A. & Stokholm, J. (2021). Alzheimers sygdom. *Klinisk Neuropsykologi*. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 21, s. 341 -353. **[14 s.]**
- Stokholm, J. & Vogel, A. (2021). Frontotemporal demens. *Klinisk Neuropsykologi*. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 22, s. 354 -361. **[10 s.]**
- Damholdt, M. F., Jørgensen, K. (2021). Parkinsons sygdom og Lewy body demens. *Klinisk Neuropsykologi*. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 23, s. 362 -378. **[19 s.]**

6. Introduktion til rehabiliteringspsykologi - herunder snitfladerne mellem neuropsykologi og rehabiliteringspsykologi

/v Chalotte Glintborg

I kølvandet på en hjerneskade kan der komme psykiske følger og identitetspåvirkning, ensomhed, sorg, depression, angst og forringet livskvalitet er hyppige følger. Rehabiliteringspsykologi beskæftiger sig med de psykiske og emotionelle aspekter som reaktion på livet med sygdom, funktionsnedsættelse eller skade. Det omfatter en række psykologiske metoder og interventioner, der kan hjælpe med at håndtere følelser som angst, depression eller frustration, som ofte opstår i forbindelse med rehabilitering. Derudover kan det også omfatte støtte til at tilpasse sig nye livsomstændigheder, såsom at vende tilbage til arbejde, opretholde sociale relationer eller lære at overkomme den emotionelle barriere, der kan være i at skulle bruge hjælpemidler

Forelæsningen giver en introduktion til hvad rehabiliteringspsykologien er og dens snitflader til hhv. neuropsykologien og sundhedspsykologi.

Pensum:

- Glintborg, C. (2018). Introduktion til rehabiliteringspsykologi. In C. Glintborg (Ed.), Rehabiliteringspsykologi – en introduktion i teori og praksis. Aarhus Universitetsforlag. [5 s.]
- Engel, G. L. (1977). The need for a new medical model: A challenge for biomedicine. Science, 196 (4286), 129-136 [7 s.]
- Bacha, K. Hanley, T. Winter, L.A. (2019). 'Like a human being, I was an equal, I wasn't just a patient': Service users' perspectives on their experiences of relationships with staff in mental health services. Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice, Early view Online Version of Record before inclusion in an issue. [20 s.]

Anbefalet litteratur:

- Turner, B.J., Fleming, J.M., Ownsworth, T.M., & Cornwell, P. L. (2008). The transition from hospital to home for individuals with acquired brain injury: A literature review and research recommendations. Disability and Rehabilitation, 30(16), 1153-1176. [24 s.]

7. Introduktion til kognitiv adfærdsterapi som del af neurorehabiliteringen til personer med hjerneskade

v/ Cecilie Marie Schmidt Thøgersen

Forelæsningen giver en indføring i teori og grundbegreber samt vil introducere enkelte behandlingsteknikker, der indgår i kognitiv adfærdsterapi. Undervisningen vil primært være en teoretisk indføring i behandlingstilgangen, hvor de studerende gennem bl.a. eksempler fra praksis vil få kendskab til hvorledes man kan arbejde med begreber som automatiske tanker, uhensigtsmæssig adfærd, leveregler og kerneantagelser. Dertil vil de grundlæggende behandlingsteknikker som psykoedukation, identifikation, analyse og omstrukturering blive gennemgået. Der vil desuden være fokus på anvendelsen af KAT i konteksten af neurorehabilitering og eventuelle tilpasninger.

Pensum:

- Schultz, R. (2018). Kognitiv adfærdsterapi. I: C. Glintborg (Ed.), Rehabiliteringspsykologi – en introduktion i teori og praksis. Aarhus Universitetsforlag. [19 s.]
- Thøgersen, C. M. S. (2021). Psykologisk intervention til personer med erhvervet hjerneskade: Et systematisk review. Psyke & Logos, 42(2), 13–41. [29 s.]

Anbefalet litteratur:

- Ruff, R. M. & Serena, C.K. (2014). Effective psychotherapy for individuals with brain injury. New York: The Guilford Press, kap 6, s. 81-98 [18 s.]

8. En narrativ tilgang til identitetspåvirkning ved hjerneskade

v/ *Chalotte Glintborg*

Forelæsningen vil introducere til narrativ psykologi og narrative tilgange til at understøtte rekonstruktion af selvforståelsen og selvnarrativer samt øget empowerment og agency hos mennesker, der rammes af sygdom. Emnet introduceres med udgangspunkt i klassisk teoretiske forståelser inden for den narrative tilgang og eksemplificerer, hvordan teorier anvendes vha case eksempler af mennesker, der lever med sygdom.

Pensum:

- Glintborg, C., & Berger, N. P. (2017). Narrative forskningstilgange. In C. Glintborg, L. Hedegaard-Sørensen, & B. Kirkebæk (Eds.), *Professionelle blikke – når fortællinger forandrer identitet* (s. 14-27). Frydenlund Academic. [14 s.]
- Larsen, K., & Glintborg, C. (2018). Resiliens og identitetsrekonstruktion hos unge med senhjerneskader. In C. Glintborg (Ed.), *Rehabiliteringspsykologi – en introduktion i teori og praksis*. Aarhus Universitetsforlag. [25 s.]
- Hydén, L.C. (1997). Illness narratives. *Sociology of Health and Illness*, 19, 48-69. [21 s.]

9. Ableisme – diskrimination af mennesker med handicap

v/ *Ida Hejlesen*

Undervisningsgangen handler om ableisme – den systematiske diskrimination af mennesker med handicap (fysisk/psykisk funktionsnedsættelse), som bygger på en samfundsnorm om den "normale" krop. Vi ser på, hvad ableisme er, og hvordan det udspiller sig på strukturelle, institutionelle, interpersonelle og internaliserede niveauer – og hvad det betyder for mennesker med handicap i form af stigmatisering, eksklusion og psykosociale konsekvenser.

Ableisme er vigtig viden for kommende psykologer uanset arbejdsområde, og undervisningen giver et sprog til at forstå det med særligt fokus på rehabilitering. Undervejs er der konkrete eksempler på ableisme på de forskellige niveauer og refleksionsspørgsmål, der bl.a. stiller skarpt på fagprofessionelles praksis i rehabilitering.

Pensum:

- Bogart, K. R., & Dunn, D. S. (2019). Ableism special issue introduction. *Journal of Social Issues*, 75(3), 650–664 [15 s.]
- Dahl, O., & Poder, P. (2023). "Jeg var en alien, der ledte efter mit rumskib": En kvalitativ, motivationsteoretisk undersøgelse af unge voksne med cerebral pareses identitetsarbejde. *Dansk Pædagogisk Tidsskrift, TEMA#2*, 25–45. [21 s.]
- Dunn, D. S. (2019). Recognizing, understanding, and avoiding ableism. APA. [9 s.]

Samlet sider: 45 sider

10. Pårørende – reaktioner og interventioner

v/ *Cecilie Marie Schmidt Thøgersen*

Kritisk sygdom påvirker ikke kun personen der er ramt, men også nære pårørende, som familie, venner eller netværket mere generelt. Følgerne efter neurologiske sygdomme eller skader kan ofte være vidtrækkende og komme til udtryk som fysiske, psykiske og sociale funktionsnedsættelse hos den ramte. Men også de pårørende påvirkes, både direkte og indirekte. Mange pårørende oplever ligeledes både fysiske, psykiske og sociale forandringer i forbindelse med den nye livssituation. I denne forelæsning dykker vi ned i hvilke forandringer og udfordringer som ofte kan følge efter at blive pårørende til en person med neurologiske udfordringer. Derudover vil vi se på mulige støttende interventioner og hvilke udfordringer der kan opstå i forbindelse med at tilbyde psykologisk støtte til denne målgruppe.

Pensum:

- Bivona, U., Villalobos, D., De Luca, M., Zilli, F., Ferri, G., Lucatello, S., Iannetti, M., Cellupica, L., Mungiello, F., Lo Sterzo, P., Marchegiani, V., Puccitti, A., Lombardi, G., Moretti, G., Donvito, T., Penza, F., & Formisano, R. (2020). Psychological status and role of caregivers in the neuro-rehabilitation of patients with severe Acquired Brain Injury (ABI). *Brain injury*, 34(13-14), 1714–1722. **[8 s.]**
- Checklin, M., Fernon, D., Soumilas, J & Stephens, D. (2018). What is it like to have your loved one with a severe brain injury come to rehabilitation? The experiences of significant others. *Disability and Rehabilitation*, 42:6, 788-797, DOI: 10.1080/09638288.2018.1510042 **[10 s.]**
- Kjeldgaard A, Soendergaard PL, Wolffbrandt MM, Norup A. Predictors of caregiver burden in caregivers of individuals with traumatic or non-traumatic brain injury: A scoping review. *NeuroRehabilitation*. 2023;52(1):9-28. doi: 10.3233/NRE-220134. PMID: 36617762. **[19 s.]**
- Suntai, Z., Laha-Walsh, K., & Albright, D. L. (2021). Effectiveness of remote interventions in improving caregiver stress outcomes for caregivers of people with traumatic brain injury. *Rehabilitation Psychology*, 66(4), 415–422. **[7 s.]**

Samlet Pensumliste (463 sider)

- Bacha, K. Hanley, T. Winter, L.A. (2019). 'Like a human being, I was an equal, I wasn't just a patient': Service users' perspectives on their experiences of relationships with staff in mental health services. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, Early view Online Version of Record before inclusion in an issue. **[20 s.]**
- Bivona, U., Villalobos, D., De Luca, M., Zilli, F., Ferri, G., Lucatello, S., Iannetti, M., Cellupica, L., Mungiello, F., Lo Sterzo, P., Marchegiani, V., Puccitti, A., Lombardi, G., Moretti, G., Donvito, T., Penza, F., & Formisano, R. (2020). Psychological status and role of caregivers in the neuro-rehabilitation of patients with severe Acquired Brain

- Injury(ABI). Brain injury, 34(13-14), 1714–1722.
<https://doi.org/10.1080/02699052.2020.1812002> [8 s.]
- Bogart, K. R., & Dunn, D. S. (2019). Ableism special issue introduction. *Journal of Social Issues*, 75(3), 650–664. <https://doi.org/10.1111/josi.12354> [15 s.]
- Checklin, M., Fernon, D., Soumilas, J. & Stephens, D. (2018). What is it like to have your loved one with a severe braininjury come to rehabilitation? The experiences of significant others. *Disability and Rehabilitation*, 42:6, 788-797, DOI: 10.1080/09638288.2018.1510042 [10 s.]
- Christensen, J. N., & Sørensen, T. A. (2019). Confabulation resilience of the developing brain: A brief review. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 25(4), 426-431. [6 s.]
- Dahl, O., & Poder, P. (2023). "Jeg var en alien, der ledte efter mit rumskib": En kvalitativ, motivationsteoretisk undersøgelse af unge voksne med cerebral pareses identitetsarbejde. *Dansk Pædagogisk Tidsskrift, TEMA#2*, 25–45.
<https://dpt.dk/temanumre/2023-2/jeg-var-en-alien/> [21 s.]
- Damholdt, M. F., Jørgensen, K. (2021). Parkinsons sygdom og Lewy body demens. *Klinisk Neuropsykologi*. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 23, s. 362 -378. [19 s.]
- Dunn, D. S. (2019). Recognizing, understanding, and avoiding ableism. APA.
<https://www.apa.org/pi/disability/committee/recognizing-and-avoiding-ableism.pdf> [9 s.]
- Engel, G. L. (1977). The need for a new medical model: A challenge for biomedicine. *Science*, 196 (4286), 129-136 [7 s.]
- Glintborg, C. (2018). Introduktion til rehabiliteringspsykologi. In C. Glintborg (Ed.), *Rehabiliteringspsykologi – en introduktion i teori og praksis*. Aarhus Universitetsforlag. [5 s.]
- Glintborg, C., & Berger, N. P. (2017). Narrative forskningstilgange. In C. Glintborg, L. Hedegaard-Sørensen, & B. Kirkebæk (Eds.), *Professionelle blikke – når fortællinger forandrer identitet* (s. 14-27). Frydenlund Academic. [14 s.]
- Gurd, J. M., Kischka, U., & Marshall, J. C. (2012). *The Handbook of Clinical Neuropsychology* (2nd ed). Oxford University Press. Kapitel 1, 2, 4, 5, 7, 9, 18, samt 36 [147 s.]
- Hydén, L.C. (1997). Illness narratives. *Sociology of Health and Illness*, 19, 48-69. [21 s.]
- Jensen, L. R., & Pedersen, P. M. (2021). Afasi. *Klinisk Neuropsykologi*. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 2, s. 17 -47. [38 s.]
- Kjeldgaard A., Soendergaard, P. L., Wolffbrandt, M. M., & Norup, A. (2023) Predictors of caregiver burden in caregivers of individuals with traumatic or non-traumatic brain injury: A scoping review. *NeuroRehabilitation*. 52(1):9-28. doi: 10.3233/NRE-220134. PMID: 36617762. [19 s.]
- Larsen, K., & Glintborg, C. (2018). Resiliens og identitetsrekonstruktion hos unge med senhjerneskader. In C. Glintborg (Ed.), *Rehabiliteringspsykologi – en introduktion i teori og praksis*. Aarhus Universitetsforlag. [25 s.]

- Schultz, R. (2018). Kognitiv adfærdsterapi. I: C. Glintborg (Ed.), Rehabiliteringspsykologi – en introduktion i teori og praksis. Aarhus Universitetsforlag. **[19 s.]**
- Stokholm, J. & Vogel, A. (2021). Frontotemporal demens. Klinisk Neuropsykologi. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 22, s. 354 -361. **[10 s.]**
- Suntai, Z., Laha-Walsh, K., & Albright, D. L. (2021). Effectiveness of remote interventions in improving caregiver stress outcomes for caregivers of people with traumatic brain injury. Rehabilitation Psychology, 66(4), 415–422. <https://doi.org/10.1037/rep0000402> **[7 s.]**
- Thøgersen, C. M. S. (2021). Psykologisk intervention til personer med erhvervet hjerneskade: Et systematisk review. Psyke & Logos, 42(2), 13–41. <https://doi.org/10.7146/pl.v42i2.131097> **[29 s.]**
- Vogel, A. & Stokholm, J. (2021). Alzheimers sygdom. Klinisk Neuropsykologi. R. Starrfelt, C. Gerlach & A. Gade (Red). Kapitel 21, s. 341-353. **[14 s.]**

Samlet antal sider: 463